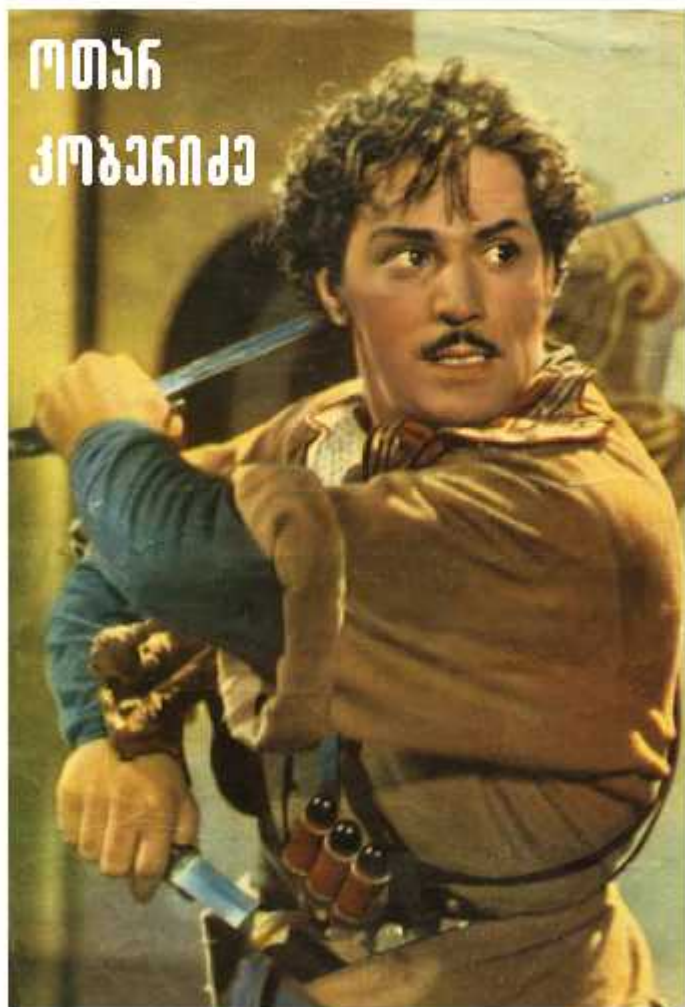

თანები ხაყნაშვილი

კინოს კლდე

თენგიზ ცეცხლაშვილი

პინოს პლენი

ბათუმი
2004

აღწერო ცხოვრება და შემოქმედება ისეთი დიდი ხელოვანის და პიროვნების, როგორიც ოთარ კობერიძეა ძნელია. სიონის საკათედრო ტაძრის მთავრის – დეკანოზ შაჰა აშირანის (აშირანაშვილი) ინიციატივით და დახმარებით ავტორმა გაბედა ამ რთულა შიხის შესრულება. უნდა ითქვას რომ მან ეს შეძლო. წყარო, რომელიც ავტორმა საფუძვლად დაუდო თავის წიგნს ქართული ევრნალ-გაზეთებში სხვადასხვა დროს ოთარ კობერიძის ცხოვრებასა და შემოქმედებაზე გამოქვეყნებული წერილები და სტატიები და ასევე თვით ოთარ კობერიძის ინტერვიუებია, რომელიც ავტორმა მოიძია. წიგნს ძირითადად საფუძვლად უდევს ბატონ ოთარის მონათხრობი. მოგონებანი, რაც მისი ცხოვრების ისეთ ეპიზოდებს ეხება, რომელიც სასოგადოებისთვის ცნობილი არ არის. ეს კი წიგნისადმი გასხაკუთრებულ ინტერესს იწვევს.

იმედია ავტორის ისეთ მრავალ წიგნთა შორის, როგორიცაა: „გვირგვინოსანნი“, „მამული ჩემი საუნჯე“, „ჩემი დღეღუღუკრდანი“, „შერისი ხაშხაშხი“, „ქართული ცირკი“ და სხვა ეს წიგნიც საპატიო ადგილს დაიკავებს.

რედაქტორი რეზო მხატვარი

წიგნი გამოსცა ბატონ ოთარ კობერიძის ბათუმელი მეგობრების თანადგომით.

ავტორისაგან

2003 წლის 22 აგვისტო იღვ. ბათუმურმა კოკისპირულმა წვიმსმ გადამდო. მობილური ტელეფონით ეკლესიისკენ მიმავალი მამა ამირანს დაუკავშირდა. უთხარი, რომ მასთან შესახვედრად მთელი იქვე იქვეა, მან მიპასუხა რომ ის ხელოვანთა ღლიაში (იმ დროს ბათუმში არსებობდა ასეთი საზოგადოება, რომლის თავმჯდომარე უთარ კობერიძე ვახლდათ) იმყოფება ბატონ ითარ კობერიძესთან და დახმინა შენსე ვდაპარაკობდით თთარისთათო. ძაღლიან გამოკვირდა... რახე უნდა ესაუბრათ, ვერ გავიგე. ხუთოდე წუთში მათთან გავხნდა, შეხვედლისთანავე თრთავე თბილად მომეკვებნენ. ბატონი თთარი ისე შემხვედა თთუქის დიდი ხნის უნახავი მეკობრეები ვუთოვილიყავით. მე კი მადლობა გადაუხხედე მამა ამირანს, რომ მხი და ლუთის წყალობით გავიჯანი ბავშუობიდანვე ხემთვის და განა მარტო ხეშთვის. არამედ მთელი ქართული ხაღისის სათავეანო და მასხედ უსომოდ შეეკარებულ მხასობო. ბატონი თთარ კობერიძე, მამა ამირანმა მოკლედა ისაუბრა ბატონი თთარის დამსახურებაზე და მომმართა: შენ ახლოს ხარ რა მწერლობასთან, შენა კაღმით ბატონ თთარს მოუვერეო. მე ხატად დავრწია მოულოდნელობასაგან და ეუპასუხე, რომ ეს მხია იმან უნდა აიღოს თავზე, უნც თუტრადურ ცხთერებასთან ახლოს არის და კინოთი ხეღდგმუღობს. მამა ამირანმა კი დავიხებით მითხრა მე კოცნობ შენ, ეიცო შენი ბუნება და ისიც ვიცო ხაქმეს ბიღლიმდე რომ მთეგან თთარი ხაქმის კურსმთათ.

შემდეგ ბატონ თთარს ვკითხე, თე არსებობდა მასე დაწერილი წიგნი, დაღებითი მასეხის მოღოღინში მხეგან უარი მივადე ცოტა არ თეის გამოკვირდა, რადგან დღეის ვისზე არ წერენ და ამხითანა ბუმბერაზ ადამიანზე კი იგი არ არსებობდა... სამივე შეგთანსხმით, რომ მთორე დღეს ერთმხეთი სეღოეახთა ღლიაში დიღის თერთმეც ხათთითვის მიმავალი წიგნის გამოცემასთან დაკავშირებით შეხხელებდათ.

ცხაში ფიქრები არ მასვენებდნენ, მისაზრდა ასეთი პიროვნების გაცნობა, მისაზრდა ბეწვისით, მაგრამ ამავე დროს შემქმნელ რაფგან დიდ ხაქმეს ექვთავობდი. იმ დღეს ბატონი თათარის და ქაღობატონ დიას 'შეპრულებით თითქმის რაც ხაყურები მქონდა ყველა ფილმი ვნახე ჩემს მეცხიერების ეკრანით...

მეორე დღეს დიდიდანვე მიუხედავად ხაწერ მავიდას და 'შევიდვინე მომავალი წიგნის პატარა მოხახახი - გეგმა, რაზე უნდა გამომავიდელებინა უწრადლება და დათქმულ დროზე ადრე მივაშურე „ხელოვანთა ლიგას“ იქ მარტო ბატონი ლუკა ლუკაგე დამხვდა აღმხმისტრატორი, მხ მითვის სეველი 'ხრდილი ტაქტით მავწყა რომ ბატონი თათარი ხოველ ქეარიათში იმყოფებოდა სტუმრად და მალე ჩამოვიდოდა. დავიწყე დოვინი თეატრის წინ. ადგილს ვერ ვპოულობდი, სიარული დავიწყე თეატრის შენობის ირგვლივ თან თვალს ვადევნებდი ლიგის შესასვლელს. ბატონი თათარი ხამი წლის წინ ვნახე ჩემი მეგობრის რეჟისორ, პროფესორ ვაჟა ბიბიღვიშვილის სექტაკლის პრეზენტაცია კომილახობა ბატონ ზურაბ ცინცილაძესთან ერთად. სექტაკლის დამთავრების შემდეგ ვაჟასთან ვიდეკი მოშორებით, მასთან დგომა 'შეუძლებელი იყო, ყველა უღლოცავდა ბრწყინვალედ ხატარებულ პრეზენტაციას, მასთან ბატონი თათარი და ზურაბაც მივიდნენ გადაკვიჩნეს და შეუქმეს სექტაკლი.

ამ დროს ქუჩის საპირისპირო მხარეს ავტომანქანა ვაჩერდა და იქიდან ბატონი თათარი ვაჩოყდა თეთრ ტანსაცმელში გამოწყობილი, ასაკის მიუხედავად იგი რაინდითი მიაბოჯებდა ხელოვანთა ლიგის შესასვლელისაკენ. ის ეხდაც სჯობდა გოლიფუდის ბეერ ახადგაზრდა ვარსკლავს მისი 'შეპრულებითა და დაუშრეტელი ენერგიით. მქისვე მამა ამირანს დაუკავშირდი მობილური ტელეფონით, ვაუწყე ბატონ თათარის მოხელა და მაშინვე მივაშურე ხელოვანთა ლიგას.

ბატონი თათარი თავის მავიდახთან იჯდა. გვერდით ბატონი ზურაბ ცინცილაძე ეჯდა, გულთბილად მივესალმე მათ და დანარჩენებს გავეცანი, ერთი მათგანი ნუგზარ დორთქიფანსიძე იყო ბატონ თათარის ერთერთი ბათუქველი მეგობარი. ბატონ თათარს ვუთხარი რომ მალე მამა ამირანიც მივიდოდა. თათარი იქ მყოფი შინაურულად ეხაუბრებოდა. მალე მამა ამირანიც მივიდა. მას ყველა

გულთხლად მივგება. მამა ამირანი ყველას მოეკეფვრა, ბატონი ზურაბი მამა ამირანის ბავშვობის მეგობარი აღმოჩნდა, გაამართა გაცხოველებული საუბარი. ბატონმა ზურაბმა და მამა ამირანმა, ბევრი რამ გაისჩხვეს. ამ დროს შემოვიდა ხუვზარ ერგემლიძე, რომელსაც აღფრთოვანებით შეხედა ყველა და მეც მათ შორის.

ბატონ ხუვზარის გამოსვლამ მხიარულობის დიდი ტაფლა შემოიტანა. ის ხელთკახია ლივოს! წვერაც ყოფილა მან ბატონ თათარს წიგნაკი ახეწა, – რომლითაც ის ამკობდა. ხიმღერაც წამოიწიეს ბატონ ზურაბმა და მამა ამირანმა, და თან დაცხინეს, თურმე უსუვროდაც შესაძლებელია კარგი ხიმღერით. როდესაც დაცხრა საუბარი და ხიმღერაც, მამა ამირანმა აუწყო იქ შიოყით რომ მე ბატონ თათარზე ვაძრებდი წიგნის დაწერას. უხერხულია ვიგრძენი, მაგრამ რა გაეწყობოდა... ეს ახრი ყველამ ერთხმად მოაწონა, მეც ვთქვი ჩემი მოკრძალებული სათქმელი რომ მე მათი ძეგლი შექნებოდა, ყველამ თანადგომა აღმოთქვა. ხუვზარმა კი შესძახა ამას დახველება სჭირდებოთ და ყველა დატრიალდა სულ რაღაც ათ-თხუთმეტ წუთში სახელდახელო სუყრა გაიშალა იქვე. სუყრას თამაღობა ხუვზარ ერგემლიძემ გაუწია. რა არ ითქვა იქ ხუვზარ იტყვიო, პირველად არ ვთქვი მსახობებთან სუფრასთან, მაგრამ იქ რაღაც განსაკუთრებული ატმოსფერო ტრიალებდა. ბატონმა თათარმა თავის არახეიულებრივი ლიქსებით ყველანი გააკვაცვიყრა. მამა ამირანი დიდსახსი არ დარჩენილა ბოღიში მოხადა, დაგელოცა და წავიდა. შეეატყვე წახელა არ უნდოდა, მაგრამ რა გაეწყობოდა ის ხიმღვით მსახური იყო და სენც უხერხულ მდგომარეობაში არ ჩაგვიყენა...

სუფრასთან ხუვზარი აქტიურობდა მისი მსხვილი ეხით დიდი მკერძიყველებით, იმდენი რამ გვიამბო რომ ხიჯსდით დაცხიცო, არც ბატონ თათარსაც დაეკვლია ხელი თაყისი მოგონებებით. 'ძიგაღაძიგ სურათებიც გადაუდეთ სამახსოვროდ. ეს ყოველივე გრესელდებოდა დაახლოებით ხუთ – ექვს საათს. ბატონ თათარს სმირად ურეკავდნენ მობიღურ ტრედიკონსზე. ის მათ ჩეუნსკენ ეპატიებოდა აქ მოდით ჩემს საყვარულ საღვსთახო. ბოლოს ერთერთი დამატრეებელი მისი ჰათუქელი მეგობარი დავით ბახტაძე გამიჩნდა და ბატონი თათარი დაგვიმშვიდობა „ამულებით“ წაიყვანეს. მე კი

ხუცთარ ერეკემლიძემ წამოიყვანა ხარტუში გადაღებაზე, სადაც ის კლიპის იღებდა ახალგაზრდა მონღერალზე...

რთიღესაც ფილმი „ბაში-ანუკი“ გამოიხსნა ეკრანზე მე შესამე კლასის მოსწავლე ვიყავი. ბავშვები ფოხებზე გადაიხდარი თითქოსდა ცხენებზე გადაიჯდარი დაეაჯენებდით მას შეძახილებით „ბაში-ანუკ“, „ბაში-ანუკ“ და თან ემადეროდით: „ცა ფირუს ხმელეთ ზურმუხტო ზემო საშობლო მხარეთ“...

რა დამავიწყებს ჩემი და მიყლი თათობის საყვარელ გმირს „ბაში-ანუკს“ და მის ბრწყინვალე შემსრულებელს იველასათის საყვარელ მსახიობს ბატოს თთარ კობერიძეს.

რალა ბეერი გაეჯგბრძელი და მეც დაეიწყე ამ თემის ირგვლიე ვუღდასმით მუშაობა, ჟერ ქ. ბათუმის საჯარო ბიბლიოთეკაში. სოლო შემდეგ თბილისში, საქართველოს ეროვნულ ბიბლიოთეკაში, რათა რაც შეიძლება ბეერი მასალა მომეცია ბატოს თთარ კობერიძის პორტრეტის შესახებ, ასეც მოხდა ძალზე ბეერი მასალა მოეიპოვე მის შესახებ სხვადასხვა გაზეთებსა და ჟურნალებში, რაშიდაც დიდი დახმარება გამიწია ბატონმა ლეკან თაქთაქიშვილმა. რაზედაც დიდ მადლობას მოვახსენებ მას.

**კარგმა ვაჟკაცმა სამი რამ უნდა
გამოსცადოს აუცილებლად:
ნამდვილი სიყვარული, ომი და შიმშილი.
ოთარ კობერიძე.**

ოთარ კობერიძე ჯერაც ჯველი მოხალისედ წავიდა მეორე მსოფლიო ომში, ამისათვის მან ერთი წელი მოიძატა, ტანად დიდი იყო და ამიტომაც ვერ შენიშნეს სიცრუე. გამზრდელ ბებიას – სოფიოს არ შეშინებია, გზა დაულოცა შვილიშვილს და თან დასძინა: „შენი მამა-პაპაც ომობდა, შენც უნდა იომო და ცოცხალიც ჩამოხვიდეო“...

ბატონი ოთარი ივთნებს: „იმ დროისათვის თბილისში შავოსნები მოძრავლდნენ, ქუჩაში რომ დავდიოდი, ასე ძეგონა, ეს დედეები მე მიყურებდნენ და თვლიდნენ, ფულითა თუ რადაც მაქინაცოებით დაძლოვეს, ვერ ავიტანე ეს ყველაფერი, მამა-პაპურმა სირცხვილმაც იმძლავრა, (ჩვენი მოდგმაც რომ წინა ომებშიც იბრძოდა) და თავისი გაიტანა, წლები მოვიძატე და ფრონტზე წავედი. 17 წლისა უკვე ოცმეთაური ვიყავი. სიყვარულში გაბძული უცბად მოვხვდი სასაკლაოზე. მე ისე მივდიოდი ომში, როგორც სპექტაკლის სათამაშოდ, კინოს გადასაღებად. იქ ვნახე ადამიანი როგორ შეიძლება მხეცად იქცეს...“ იგი იბრძოდა პოლონეთში, უკრაინაში, ბელორუსიაში, ბესარაბიაში, რუმინეთში, უნგრეთში, ჩეხოსლოვაკიაში, ავსტრიაში, ბერლინში. სხვა მედლებთან ერთად აქვს მედლები ბუდაპეშტის, ბუქარესტის, ვენის, პრალის განთავისუფლებისათვის. ბერლინის აღებისათვის.

ოთარ კობერიძე დაიბადა 1925 წლის 17 დეკემბერს თბილისში. ორი წლისა იყო რომ მამა გარდაიცვალა. არც ახსოვს... დედ-მამას საოცრად ჰყვარებიათ ერთმანეთი. მამა – ლევან კობერიძე სულ 27 წლისა იყო, ბათუმში რომ გარდაიცვალა. ამიტომაც ხშირად მომიწევს გული აჩეთ ამბობს ოთარი, როდესაც დედა – თამარ მეტრეველი ჭლებით დაავადდა და გარდაიცვალა, მაშინ 14 წლისა ვიყავი, ამის შემდეგ ბაგრატიონ-მუხრანელის გვარის ბებია შზრდიდა. იგი დიდი, ფაშფაშა ქალი იყო, ხშირად კალთაში ჩავეუჯდებოდი და მის ფუტფულა მკერდში ვყოფდი ცხვირს. დღესაც მახსოვს, მას არაჩვეულებრივი სუნი ჰქონდა – ბებიის სუნი. ხან ფულს ამოიღებდა ჯიბიდან, ხან კანფეტს შაძლევედა. ერთხელ კაკალი მოვიპარე. დამ დაძაბუნდა. რაზედაც გამიჯავრდა ბებია, – ეს როგორ გააკეთე, კაკალს ხომ გაძლეე, რატომ მოიპარეო. პაპაჩემი – ეფრემ ანდროს ძე მეტრეველი განათლებული კაცი იყო. იცოდა არაბული, სპარსული, თურქული ვაჭარი გახლდათ. ბოლშევიკებმა ყველაფერი დაურბიეს და მის მიწაზე პოლიკლინიკა ააშენეს, თვითონ კი ღამის დარაჯად დანიშნეს. შეიღი შვილი ჰყავდა. იგი 142 წლის წინათ დაიბადა. თითქმის ზეპირად იცოდა „ეეფხისტყაოსანი“. ე. ერკმანისა და ა. შატრიანის „გლეხი კაცის ისტორია“ სასთუმალოთან ელო და ხშირად უბრუნდებოდა წასაკითხად. მახსოვს. როგორი გატაცებით მიყვებოდა ფირდოუსის „შაჰნამედან“ როსტომისა და შაჰ ქავეუსის გმირობის ამბებს. რას ვიფიქრებდი, რომ პაპის ნაამბობი რამდენიმე ათეული წლის შემდეგ კინოკამერის წინ გამახსენდებოდა. როდესაც შაჰ ქავეუს განვასახიერებდი ფილმებში „თქმულება რუსტამზე“ და „თქმულება სიავუმზე“.

ბებიაჩემი – სოფიო გიორგის ასული ხატიაშვილი, კეთილშობილი, მორწმუნე, დედით მუხრანელ ბაგრატიონთა მთამოძავალი იყო. მუდამ საქმიანი, დაულალავი, მართლაც

ოჯახის დედაბოძი გახლდათ. ოჯახს შვიდი შვილი ეზრდებოდა. საყვარელი ვაჟიშვილის ტრავიკულმა სიკვდილმა შეაძრწუნა პირველად ბედნიერი ოჯახი. პირველად შეთქი იმიტომ, რომ ამ ქვეყნიდან სამი შვილის წასვლის მოწმენი გახდნენ ჩემი კეთილი მოხუცები. პაპას არ უყვარდა ამაზე ლაპარაკი, მაგრამ ერთხელ დაყინებულ თხოვნაზე უარი არ მითხრა:

– შალიკო 21 წლისა უკვე შტაბსკაპიტანი იყო. მათი ცხენოსანი დევიზიონი მანგლისში იღვავ... ძალიან უყვარდათ ოფიცრობას და ჯარისკაცებს. მოხდენილად, ლაშათიანად იჯდა თავის თაფლისფერ ქართული ჯიშის ბუდაურზე.

პაპა თავშეკავებით, დინჯად ლაპარაკობდა, იმ მთავარ სათქმელს ეპარებოდა. საეკლესიო დღესასწაულზე ყოფილა მგეობრებთან ერთად ლხინში დაპატიჟებული. სტუმრები გვიან ღამე დაშლილან. მასპინძელს შალიკო არ გამოუშვია. მასაც ცხენი თავლაში შეუყვანია და მასპინძლის მიერ შეთავაზებულ საწოლში ჩაწოლილა. საწოლი ფანჯარასთან მდგარა, თვითონ მასპინძელი კი მეორე ოთახში გასულა დასაძინებლად.

დილით ადრე მასპინძელი (პაპამ „მასპინძელი“ ხაზგასმით, ერთგვარი ირონიით წარმოთქვა) გახალვიძებლად შემოსულა და საბანგადაგდებული, მკერდგაგლეჯილი შალიკო რომ დაუნახავს, ყვირილი და სროლა აუტეხია. მთელი გარნიზონი წამსვე ფეხზე დამდგარა, მაგრამ ამოოდ, მკვლეელი ვერსად უნახავთ...

მე იმ დილითვე შემატყობინეს, თავსუდმოგლეჯილი აგვარდი მანგლისში... შალიკო შტაბის ეზოში ესვენა ოფიცრებით გარშემორტყმული... ოფიცრებმა ფიცვი დადეს, რომ იპოვნიდნენ მკვლელს და შურს იძიებდნენ. ცოცხა ხნის შემდეგ შტაბის ეზოში ხანში შესული, ჩოხოსანი კაცი შემოვიდა და მუხლებზე დაეცა ცხედრის წინ.

– ძე მოგკალი ჩემი ძმა! – აღმოხდა გოდებით. ძლივსღა შეაჩერა პოლკოვნიკმა ხმლებშემართული. მის ასაჩეხად გამზადებული ოფიცრები, მამაკაცმა ელვის სისწრაფით, მარცხენა ხელით ამოიღო ხანჯალი და მარჯვენა ხელის მტვევანი შოიკვეთა.

პაპა ისევ შეჩერდა. სიჩუქემ დიდხანს გასტანა. შეძლევ ძალა შოიკრიბა და კვლავ განაგრძო: შერე გამოირკვა, თურძე შალიკოს მასპინძელს იმ კაცის ქალიშვილი გაუუპატიურებია, კაცი დაძუქრებია. ჩემი შვილის ცოდვას არ გაპატიებო და გადაუწყვეტია, სწორედ იმ დღესასწაულის შეძლევ, მისსავე საწოლში შოიკლა იგი. მასპინძლის საწოლში კი შალიკო იწვა...

მთელი მანგლისი ქუდმოხდილი მოჰყვებოდა ქვეშენის ლაფიჯზე დასვენებულ ცხედარს. წინ კი შავ ნაბადგადაფარებული ცხენი მიუძლოდათ.

პაპას თვალეზე ცრემლი მოადგა, კიდევ ერთხელ განიცადა შვილის სიკვდილი.

– ის კაცი ცოცხალია პაპა? – ვკითხე.

– არა შვილო, ორმოციც კი არ გვქონდა გადახდილი, რომ ამბავი ჩამოვიდა, ცხენიდან ხევში გადაიჩეხაო. ღშერთმა ცუდკაცობა არ აპატია.

ცხვირსახოცი ამოიღო და თვალეები შეიმშრალა. ჩუქად ვისხედით ძე და პაპა.

პაპა გიორგის ოჯახი რაჭიდან ჩრდილო-კავკასიაში, ქ. მოზდოკში გადაუყვანია, სახლი აუშენებია და იქ დაბინავებულა სწორედ, ქ. მოზდოკში დაიბადა მამაჩემი, ლეო გიორგის ძე კობერიძე, 1902 წელს. შამას განათლება რუსეთში მიუღია და ოციან წლებში თბილისში ჩამოსულა. მისი ახალი შეგობრების, ზურაბ შვალობლიშვილის, კოლია შლებრიშვილის, ნათლიაჩემის, მარო დარახველიძის გადმოცემით, იგი ქალაქის ახალგაზრდობაში გამოირჩეოდა მუსიკალობით: უკრავდა გიტარაზე, ფორტეპიანოზე.

კარგად ციკავიდა ევროპულ ციკავებს. ახლობლებისა და მეგობრების დიდად მოსიყვარულე კაცი ყოფილა დედა 18 წლისა ყოფილა ერთმანეთი რომ გაუცვნიათ.

დედაჩემი – თამარ ეფრემის ასული ძეტრეველი-კობერიძისა, დაიბადა თბილისში 1906 წელს. დაამთავრა ქალთა გიმნაზია. სპორტული საზოგადოება „შევარდენის“ წევრიც კი ყოფილა. ძეტრეველების ოჯახში დაიბუდა ახალგაზრდა, ბედნიერმა წყვილმა. აღბათ ასევე ბედნიერი ვიქნებოდით მე და ჩემი და, მამა ტრაგიკულად რომ არ დაღუპულიყო ბათუმში 1927 წელს. მათი ბედნიერება ხანმოკლე აღმოჩნდა. სულ რამდენიმე წელი იყვნენ ერთად. სწორედ ამ ტრაგიკულმა შემთხვევამ, ფიქრმა და დარდმა დალი დაასვა დედას. იგი ტუბერკულოზით დაავადდა.

1939 წლის დეკემბრის საშინელი დილა გაგვიოთენდა მახსოვს, მაისიკომ (ასე ვეძახდით დედის უფროსს დას, მარიაშს. ვინც დღემდე დედობას გვიწევს), შიშინშო და გარეგნულად მშვიდად, თაფშეკაგებით მითხრა:

– თთარ. გაიქეცი და რაც შეიძლება სწრაფად ორი ბალიში მოიტანე.

ბოლო ხანებში ჟანგბადის ბალიშები ხშირად მოგვჭონდა დედისათვის. იმ დილას დედამ, სიცოცხლეში პირველად, მშვიდობის დილა არ გვისურვა მე და ჩემს დას...

როგორ გავცდი მუნხრანის (ბარათაშვილის) ხიდს, როგორ გადავკვეთე მოედანი და კიროვის ქუჩაზე მდებარე აფთიაქთან როგორ გავჩნდი, არ მახსოვს.

– გამაგრდი შვილო. გამაგრდი! – აფთიაქარის ამ სიტყვებმა გამომარკვია: ცრემლი რომ არ შეემჩნია, ადგილიდან მოვწყდი.

უცბად ვიგრძენი, რომ მარცხენა იღლიაში ამოდებული ბალიში იჩუტებოდა. სიტყვები არ შეოფნის იმ გრძნობის გადმოსაცემად, მე რომ დაძეუვლა. გიჟივით მივრბოდი შინისაკენ.

შემხვედრნი გზას მითმობდნენ. მეგონა, მთელი ქალაქი შეხმარებოდა და ჩემს შწუნარებას ძხიარებდა... ბალიში კი თვალსა და ხელშეა დნებოდა და დნებოდა. აღმართი ქლოშინით ავირბინე.

ჩვენი ძველი სახლი ელიაზე, ბელღეთის ქუჩა №11-ში ძღებარეობდა, ამ სახლში დღესასწაულ ელიობის შეხბღეგ თითქმის ყოველ შაბათ დღეს დიდი სადილი იმართებოდა, ოთახები ძლივს იტევედა ნათესავეებსა და შეგობრებს. ყოველი მათგანი ოთახში შემოსვლისთანავე შემოგვაგებებდა:

– შემოვდგი ფენი, გწყალობდეთ ღძერთი!

– ამინ! – მიადახებდა ბებია, – კეთილი იყოს თქვენი შობრძანება.

და აი, ეს ძველი, დიდი სახლი, დღეს კიდევ ერთი შვილის დაკარგვის შოწმე გახდა როგორ აღმოეჩნდი პაპის გვერდით, არ მახსოვს... იქვე, კუთხეში, ვანგბადის ბალიშები ეყარა. ერთი მათგანი სულ დაჩუტული...

დღდის სასთუძალთან კი ხანთელი თანდათან ილეოდა...

სახლში სამარისებული სინუშე იდგა.

შე და ლეილა დავობლდით...

მასსოვს ბავშვობაში სულ ოძობანას ვთამაშობდი – ჯონის ცხენზე ვიჯექი, ჯონის თოფი მქონდა.. უცნაურია, მამა თურმე ჯექი კუგანს მეძანდა – ჩარლი ჩაბლინის ფილმში რომ არის... ერთი ფოტო მაქვს ბავშვობის, „ჩოლკით“ ვარ, მართლა ვგავარ ჯექის... ჩემს ბავშვობაში ლახტიც მითამაშია და კოჭობანაც. იმ დროს ქუჩას თავისი ხიბლი მქონდა თუ ორ ბიჭს შორის მონღებოდა ჩხუბი, არ არსებობდა არავითარი ქვა და დანა.. გარშემო იდგნენ ბიჭები, ისინი სჯიდნენ. იქვე იყო ერთი უფროსი ადამიანი, მას უნდა დაემტკიცებინა, ვინ იყო ძლიერი, თუკი მოწინააღმდეგე მძლეედა, ამითი კი არ მიძონებდა... ის უფრო თაემდაბალი იყო.

ვიდრე მე... ორი კაცის ჩხუბში შესაძე ვერ ჩაერეოდა ყველა უყურებდა ჩხუბს და, საბოლოოდ ძტყუან-ძართლოს გარჩევს შეძდეგ იწყებოდა შერიგება, კატასტროფამდე ან მკვლელობამდე საქმეს არ მიიყვანდნენ. ავტორიტეტული ქურდები თავის უბანში არ „მუშაობდნენ“ შეიძლება ბანკი გაეძარცვად, მაგრამ ბინას არ ეკარებოდნენ. წავიდოდნენ რუსეთში, იყაჩაღებდნენ და იმ ჩაძოტანილი ფულით თბილისში ქეიფობდნენ. აბა, გაებედა ქურდს და კაცი ძოეკლა ან იარალი ეხძარა? მე ძოწძე ვარ, ერთმა ქურდმა დანა იხძარა ჩხუბის დროს და უფროსებმა სასჯელად ექმესი აგური გამოუწერეს და საძინლად გაუსწორდნენ.

ძახსოვს, როგორ უცებ გავარდა ხმა, აელაბარში, სკეერში ძელსკაძზე ჩაძინებულ გალაკტიონს პიჯაკიდან ორდენი ააცალესო. არასასიაძოვნო ფაქტი იყო.

მაძინ აელაბარში სახელი ქონდა განთქმული არსენ კობერიძეს – მეგსახელიად “ხიგძუნდ კალასოვსკის”. სწორედ ძას მივაკითხეთ ბიჭებმა, ავუხსენით, თუ რა დიდი პიროვნება იყო გალაკტიონი და რა სირცხვილია ნაღდი უბნელებსთვის ასეთი კაცის გაქურდვა ქუჩაში, დღისით – მზისით.

– ეს ნაბიჭვრების ჩადენილი საქმეაო, – გვითხრა არსენმა, – ბოდიშს გიხდით მათ მაგიერადო. და... შეორე დღეს გალაკტიონს ორდენი უკან მოუტანეს.

– ბიჭებთან ერთად ბირჟახეცი ვძდგარვარ რუსთაველზე, ლალიძის წყლებთანაც. ჩვენ ჩვენი კანონები გვქონდა. ჩვენს უბანში ქალს ვერავინ აწყენინებდა, პირიქით, ქალი რომ ჩაივლიდა ლაძაზი სიტყვა უნდა მიგვეწია, ლაძის საათებში კი სახლამდე მიგვეცილებინა.

– პაპის გარდაცვალების შეძდეგ, ბიძაჩემს არ ქონდა შესაძლებლობა, რომ მეც შეეეინახე. დავდიოდი ხოლმე სადგურზე, ფქვილის ტომრებს ვათრევედი. რომ ბებიასთვის საფძელი მიძეტანა.

დედის აკადემოფობის შემდეგ სომ ჩვენი ოჯახი საშინელ ძღვომარეობაში ჩავარდა. რაც პაპაჩემს ოქრო ქონდა, „ტორგსინში“ დააგირავა, გასაყიდიც კი აღარაფერი შეგვრჩა. ძერე დაიწყო ომი...

ერთ დღეს, დილით ადრე ბებიამ კიროვის ქუჩაზე აფთიაქში გაძგზავნა თავისი საყვარელი ექიმის. ჩიტორელის გამოწვერილი წამლასათვის – „ჩიტორელის წვეთები“ უწოდა ბებიამ ვალერიანის წვეთებს, რომელიც მისთვის „უკუდავების წყალი“ იყო.

1941 წლის ზაფხული იდგა ბარათაშვილის აღმართით ვბრუნდებოდი თბილისის ძველ უბანში, ელიაზე. ეს სახლი, დედაჩემის მშობლების, შეტრევიელების სახლი, ახლაც იქ დგას.

ერთ-ერთ განერებაზე ტრამვაიში მოხუცი ქალი ამოვიდა, თავში ხელებს იშენდა და შოთქვამდა:

– ხალხო, რა გვეშველება!.. ომი დაიწყო, ომი! – ამ ვოდებამ ყველამ იქ მყოფი შეაძრწუნა. ერთ წამს სამარისებული სიჩუშე ჩამოვარდა ალბათ, დიდხანს იქნებოდნენ ასე, სიჩუშე ხნიერ, შავთვალთან ქალს რომ არ დაერღვია – ვაიმე, შვილებო, რა გეშველებათო, – შესტირა მან.

ქალის შეძახილმა თითქოს ყველა გამოარკვია. ადგილებს მოსწვიდნენ, არც კი აცლიდნენ ერთმანეთს, ისე ჩაცვივდნენ ტრამვაიდან და ბარათაშვილის აღმართს შეუდგნენ.

შეც მათ მიყვიევი.

აი, ასე დაიწყო ჩემთვის საძაძულო ომი...

ნაღველმა დაიბუჯა ჩვენს ახალგაზრდულ გულებში ბიჭებმა ბევრჯერ ვცადეთ ფრონტზე ვაპარვა, მაგრამ ამაოდ – უკან გაბრუნებდნენ.

... ვაგანია ომი იყო, მაგრამ კინოში გადაღებისა და მსახიობობის სურვილი არ მასვენებდა ხშირად დავდიოდი კინოში ჩვენი საყვარელი ვმირის, არსენას სანახავად.

– მე შენ 9 საათზე დაგიბარე? ვერაფერი ვუთხარი. მას გაეღიმა, ხელი მოშხვია და სტუდიაში წაშიყვანა. ოთახის კედლებზე ემაწვილების ფოტოები ეკიდა.

– აი, ეს ბიჭები შენი კონკურენტები არიან, – მიძითთა ორი ბიჭის სურათზე. ამ დროს ვიღაცამ კედელზე დააკაკუნა.

– ვიქტორ, შეძლი ჩემთან! – გაისმა ომანიანი ხმა.

– მოვდივარ, ბატონო კოლია! მოვიდა! – მითხრა და ოთახიდან გავიდა.

მარტო დავრჩი, ჩემდა უნებურად თვალები იქით. იმ ორი ბიჭის სურათისაკენ მიძირბოდა. მართლა კარგი ბიჭები იყვნენ. ცოტა ხნის შემდეგ ვიქტორიც შემოვიდა:

– აბა, წავედით!.. ყოჩაღად მოიქცეი!.. თუ მოეწონე, შენი ბედიც ეგ იქნება, – გამაძხნევდა.

კარი რომ შევალე, იმ წამსვე მომახალა მაგიდასთან მჯდომმა, შავზუჭუჭთმიანმა მამაკაცმა:

– ბიჭო, შენ 12 საათზე დაგიბარეს და დიღის 9 საათზე მოხვედი? ძალიან გინდა კინოში გადაღება?

ენა დამება, ვერაფერი ვუპასუხე.

– ცხენზე კარგად ხისო, – ვიქტორმა მითხრა, მართალია?

– მე ჭიდაობაც ვიცი, ფარიკაობაც... – ძლივს ამოვილულულე.

– ყოჩაღ, შეილო! წამოდგა და მკერდში ჩამიკრა. მე გული ამიწუყდა, თავი ძლივს შევიკავე. მიძიხვდა გამოცდილი ხელოვანი და ვიქტორს ჩემს გასამხნეველად უთხრა: – გადაწვეტილია! კოსტიუმი მთარგეთ და რაც სჭირდება, ყველაფერი შეიურჩიეთ!

მადლობის თქმაც კი ვერ მოვახერხე, ისე გამოვვარდი ოთახიდან. ეს იყო ნიკოლოზ შენგელაია – მეტად კეთილშობილი ადამიანი. ფაქეზი, მსახიობის მოსიყვარულე, შერეე კი – სურათის

მეორე რეჟისორი, ჩემი უფროსი მეგობარი მსახიობი ვიქტორ ჭანკვეტაძე.

სამაძულო ომის დაწყებით არ შესუსტებულა საბჭოთა კინოსტუდიების ქუშაობა. ომის წლებში მრავალი საინტერესო ფილმი შეიქმნა.

1941 წელს ნიკოლოზ შენგელაია შეუდგა ქუშაობას ახალ სურათზე „შავ მთებში“, ფილმი მიეძღვნა იუგოსლავიელ პარტიზანთა ფაშინძის წინააღმდეგ ბრძოლას.

პარტიზანთა შენაერთის უფროსს ივანე გვინჩიძე ასახიერებდა, მე ახალგაზრდა პარტიზანს, დედუხანა წეროძე ჩემს უფროს დას, დიმიტრი შყაეია და კირა ანდრონიკაშვილი – შშობლებს, ხოლო დიდი ძოღააწე შალვა დადიანი ჩვენს პაპას.

ასე დაიწყო ჩემი სამსახიობო კარიერა. ჯერ კიდევ მოწაფეს წილად მხვდა ბედნიერება პარტნიორობა გაძეწია ქართული კინოსა და თეატრის სახელოვანი მსახიობებისათვის. სურათმა მაყურებელთა დიდი მოწონება დაიმსახურა.

დადგა 1942 წელი ნიკოლოზ შენგელიამ დაიწყო გადაღება ფილმისა „ის კვლავ დაბრუნდება“. მე მთავარ როლზე ამიყვანა კახეთის ერთ-ერთ სოფელში პოსპიტლიდან რამდენიმე დღით ბრუნდება დაჭრილი მეომარი. მას მთელი სოფელი ხვდება, გახარებულია შშობლები, შეყვარებული ქალიშვილი. მეზობელი სოფლებიდანაც კი ჩამოდიან იმის გასაგებად, სადმე ფრონტზე გაწვეულ მათ ძაძას, ძძას, შვილებს, მეუღლეს ხომ არ შეხვედრიაო. შემდეგ ქორწილი, მოგონებები... განცდები... კვლავ ფრონტი და თავდადებული ბრძოლები.

ამ ფილმშიც კინოს ვარსკვლავები მონაწილეობდნენ – ნატო ვაჩნაძე, კირა ანდრონიკაშვილი, ალექსანდრე ოძიაძე. ეს იყო ჩემი ბედნიერი დღეები. ამ სურათზე ვვაყვავდებოდი და ვეწაფებოდი მსახიობის ურთულეს პროფესიას, მაგრამ არ დაძვალდა ნატურაზე

გადაღებები დაძთავრებული იყო და პაკლიონში უნდა დაგვეწყო მუშაობა. მე სხვებზე ადრე დავბრუნდი თბილისში. თბილისისაკენ გამომგზავრებულ ჯგუფს წინ ბატონი კოლია მოუძღოდა თავისი მანქანით და შირაქის ცვრიან ველზე გზაში დალია სული დიდმა ხელოვანმა.

ეს ამბავი ელვის სისწრაფით მოედო თბილისს. რა თქმა უნდა, მეც შევიტყვე და.. ფილმის გადაღება შეწყდა.. შეწყდა ჩემი ბუნებრივი დღეებიც კინოში.

იძროსათვის უკვე კინოსამსახიობო სტუდიის შესაძვე კურსის სტუდენტი ვიყავი. „შავი ძთების“ დაძთავრების შემდეგ ბატონი კოლიას რეკომენდაციით შერვე კლასის მოსწავლე უგაძოცდოდ ჩაძრიცხეს პირველ კურსზე და საღაძოობით ვესწრებოდი ლექციებს. 1943 წელს მოხალისედ წავედი ფრონტზე და ჩემი გძირის მეომარი ვაყის როლი დაუძთავრებელ ფილმში „ის კვლავ დაბრუნდება“, ახლა უკვე სინამდვილეში. სამაძულეო ოძის ფრონტზე განვაგრძე.

ჩემი მასწავლებლის და დამრიგებლის ნიკოლოზ შენგელაიას სიკვდილის შემდეგ, ჩემი წინსვლა კინოში გაიყინა. ვერავითარ პერსპექტივას ვერ ვხედავდი.

თბილისი დაცარიელდა. ახალგაზრდობა არ ჩანდა, შავებში ჩაცმული დედები თანდათან ავსებდნენ ქუჩებს. აბა. მე რაღა გამაჩერებდა შინ და სამხედრო კომისარიატს მივაკითხე... მე, ხალიკო ფალავა, ზურა კვიცინიძე, ოთარ გიორგაძე და რაძდენიძე ჯარისკაცი, თბილისის საარტილერიო სასწავლებლის დაძთავრების შემდეგ ფრონტზე გაგვამწესეს. ჩვენი ეძელონი თბილისის სადგურიდან გადიოდა. ბევრი ახალი მეგობარი შევიძინეთ, რომლებთან ერთად თითქმის ძთელი ვეროპა ფეხით გავიარეთ. ესენი იყვნენ: ვალიკო შარგელაძეილი, ვლასი გელოვანი, შოთა ხარდიაშვილი.

ბიჭებს მშობლები აცილებდნენ. მე კი დეიდა და და ბებიათ პირველადი შინ ვადაძწერა და გამარჯვებით დაბრუნება მისურვავ. გაგვანაწილეს უკრაინის პირველ ფრონტზე და პოლონეთის საზღვრისკენ გავეძგზავრეთ. აქ დაძთავრდა ჩვენი მშვიდი ცხოვრება.

ღარიბია ჩები ენა აღვწერო ის, რაც გადავიტანეთ. ყველაფერს რომ თავი დავანებოთ, ორი წლის მანძილზე წვიმაში, სიციხეში, თოვლში, ღამით თუ დღისით უძილოებს ორჯერ, ზოგჯერ სამჯერაც გვიხდებოდა პოზიციების შეცვლა. ტყვის ზუზუნისა და აფეთქების ორომტრიალში სანგრევების გათხრა. ბესარაბიას რომ გავეცდით, ჩვენი საარტილერიო ნაწილი უკრაინის მეორე ფრონტს შეუერთდა და ასე აღმოვჩნდით მე-3 არმიის 1254-ე სპეცკორპუსში. აქ კიდევ ორი ქართველი მებრძოლი შემოგვკმატა – ნოდარ ბენდუქიძე და კუკური გოლიაძე.

1944 წელს უნგრეთის ქალაქ დებრეცენის ახლოს ვიდექით. ჩვენს აეროდრომზე ამერიკული ოთხმოტორიანი თვითმფრინავი დაჯდა. ამერიკული თვითმფრინავის ეკიპაჟმა „რუს ჯარისკაცებთან“ შეხვედრა ისურვა. პოლკის მეთაური, პოლკოვნიკი ბოროვიკი ძოდისო – მთელი ასეული გამზადებული ვიყავით მეთაურთან შესასხვიდრად. პოლკოვნიკი ვილისიდან არც კი გადმოსულა, ისე შემოგვძახა:

– „რა ექნათ? როგორ დავხდეთ ამერიკელებს? – სინუქე ჩამოვარდა. მე და ოთარი გიორგაძემ (ოთარი იყო პირველი ოციულის მეთაურის თანამძღვე, მე – მეორე ოციულისა) ერთმანეთს გადავხედეთ და მივხვდით, რომ პოლკოვნიკს რცხვენოდა ჩვენი ამ ფორმით ამერიკელების წინაშე წარდგენა და მართლაც, მე და ოთარს თეთრი ნაჭრით გაწყობილი საყელოსა და სამხრეების გარდა, ყველაფერი დაგლიჯილი გვიცვა და რა დღეში იქნებოდნენ ჯარისკაცები, წარმოიდგინეთ. სხვა გამოსავალი არ იყო, რაღაც

უნდა გვეღონა. ოთარი პოლკოვნიკს წარუდგა და შოახსენა:
 „აძხანავო პოლკოვნიკო, ვახსოვთ ფილმი „ძეცაძეშე“?”

– „რისი თქმა გინდა ამით“?

ინტუიციით ვიგრძენით, რაღაც ჰქონდა ჩაფიქრებული ოთარს
 და შეც ჩავვირე:

– დიახ, დიახ, კარგი ფილმი იყო, აძხანავო პოლკოვნიკო...
 სიტყვა არ დამამთავრებინა – „შორჩი არტისტო“? მომადახა
 პოლკოვნიკმა (იცოდა ჩემი ოცნების შესახებ) და ჩაფიქრდა,
 შეძლეგ, ეტყობა, გაიხსენა ფილმი და ის ეპიზოდი, როდესაც
 წითელარძიელები იცავენ უდაბნოში ჭას და მოწყურებულ
 ბასმაჩთა გასალიზიანებლად წუწაობას იწყებენ. პოლკოვნიკს
 თვალები გაუბრწყინდა და ბრძანა: „გაიხადეთ! ბოჭკით წყალი
 შედგით ბატარეაზე“!

ბიჭებმა წყლით სავეე კასრი შოაგორეს და ატყდა წუწაობა.
 ბავშვებივით ვლალბდით. ვინ იცის, რამდენ ხანს გასტანდა
 ჩვენი მხიარულება, პოლკოვნიკს რომ არ შევეჩერებინეთ.
 ჩავშწკრივდით ტრუსებში გამოწყობილები. ჩვენს ბატარეას საძი
 ვილისი შოადგა მანქანებიდან სამხედრო ფორშიში გამოწყობილი
 12 ამერიკელი გადმოვიდა. შეჩერდნენ, არ ელოდნენ ასეთ
 შეხვედრას, შეძლეგ კი ხალისიანად ჩვენსკენ დაიძრნენ და „ბრავო,
 როსოს!“ ძახილით ჩაგვიარეს. ცერეპონიალმა კარგა ხანს გასტანა.
 მართლაც გულიანი ბიჭები იყვნენ, ჩვენსავით ახალგაზრდები,
 სიცოცხლით სავსენი. სტუმრებს დავემშვიდობეთ. პოლკოვნიკი
 იქვე, ძველზე ჩამოჯდა, ქუდი მოიხადა, შუბლიდან ოფლი
 მოიწმინდა და ნაღვლიანი თვალი გააყოლა მიძავალ მანქანებს.
 ჩვენც ყველას ერთი წაშით სევდა შემოგვაწვა, მოგონებებში
 ჩავეფალით. ისევ პოლკოვნიკის ომანთანმა ხმამ გამოგვაფხიზლა:
 – „არაფერია ბიჭებო, აი, დამთავრდება ომი... და მადლობას
 გამოგიცხადებთ სახრიანობისათვის“! – უთხრა ოთარს.

– „შენ არტისტი იქნები შეილო“ – თითქოს მაკუროთხა და გზა დაძლიოცა დიდ ხელოვნებაში ამ ძლიერმა და კეთილმა შეომარმა.

ჩეხოსლოვაკიის განთავისუფლებაში ჩვენი კორპუსიც მონაწილეობდა ქალაქი ბანსკობისტრიცაღა დარჩა ასაღები და სლოვაკიაც განთავისუფლდებოდა...

რას ვიფიქრებდი მაშინ, რომ თექვსმეტი წლის მერე ამავე ადგილებში, ოღონდ აძვირად გადასაღებ მოედანზე მოძიხდებოდა ყოფნა.

1960 წელს რეჟისორი ნიკოლოზ სანიძეილი ბრატისლავის სტუდია „კოლიბასთან“ ერთად იღებდა ფილმს „შეწყვეტილი სიძღერა“. რომელიც ქართველი და სლოვაკი შეომრების ძეგობრობას ეძღვნებოდა.

ფილმის შინაარსი ასეთია: მიშო ზვარას ოძმა სლოვაკის სოფლის სკოლაში, სიძღერის გაკეთილზე მოუსწრო. წყდება სიძღერა გერმანელები სლოვაკიაში დათარეშობენ და ხალხს საბჭოთა ქვეყნის წინააღმდეგ ამხედრებენ – გზავნიან ჩრდილო კავკასიაში, მათ შორის არის მიშო ზვარაც. იგი რამდენიმე თანამებრძოლთან ერთად საბჭოთა ჯარის ნაწილებს უერთდება. აქ გაიცნობს სერჟანტ გურამ გელოვანს, მის დას, ექიმ ელიკოს, ელიკოს და მიშოს ერთმანეთი შეუყვარდებათ. გურამში ჩეხოსლოვაკიაში იღუპება, მიშოს ყუძმარის ნამსხვრევი ფეხს მოგლეჯს. ელიკო და მიშო კვლავ ხვდებათ ერთმანეთს კიევისა და სოხუმის პოსპიტლებში. ისინი ქორწინდებიან... მთავრდება ომი... გრძელდება შეწყვეტილი სიძღერა...

ფილმში ქართველ მსახიობებთან ერთად სლოვაკებიც მონაწილეობდნენ. ელიკოს როლს ღია ელიავა თამაშობდა, მიშო ზვარას – იუდიუს პანტიკი, ძე – გურამის როლს ვთამაშობდი. არა, კი არ ვთამაშობდი, გურამში ძე ვიყავი, იგი

ჩემი ტოლი იყო, ჩემი განცდებით ცხოვრობდა, ჩემსაკით ენატრებოდა და, მშობლები, სამშობლო...

ბატონმა კოლიამ და ბევრმა სხვამაც, არ იცოდა, რომ მე ომის მონაწილე ვიყავი და ვილდოებიც მქონდა მიღებული ბუდაპეშტის, პრატის, ვენის ალებისათვის.

ჩეხოსლოვაკიაში ფილმის კომპოზიტორი რევაზ ლალიძეც გვანლდა იგი ხშირად ესწრებოდა გადაღებებს, რათა უკეთ შეეგონო სურათის რიტმი, განწყობილება იმ დღეს გურამის სიკვდილის რეპეტიციას გავდიოდით. რეზო ხის ძირას იჯდა, თავისთვის დილინებდა და თან, ეტყობა მულოდიას იწერდა.

რეპეტიციის დაშთავრების შემდეგ გვირდით შიგუჯექი, ყურადღება არ მოუქცევია.

– რა უცნაურად არის აწყობილი ცხოვრება... მართლა სადაურსა სად წაიყვანს დმურთი... მე მართლა ვიყავი აქ, – ჩავილაპარაკე ჩაფიქრებულმა.

– სწორია, არტისტმა უნდა შესძლოს საკუთარი თავი იმ დროსა და გარემოში ჩააყენოს, რომელშიც მისი გმირი მოქმედებს, – მომივლო რეზომ და დიღისი განავრძო.

– შენ ვერ ვაიგე, რეზო შე მართლა ვიყავი აქ თექვსმეტი წლის წინათ, ბანსკოპისტრიციის განთავისუფლებაში ვმონაწილეობდი.

– როლში შეხვედი ოთარ? – გაეღიმა რეზოს, შემდეგ გამოურკვა, თვალეგაბრწყინებულმა შემომხედა, – არ გამავიყო, მართლა, ბიჭო?... შენ ომის მონაწილე ხარ? – და ხალხიანად წაიძღერა, ჩიტი-გვრიტი მოფრინავდა, ოჲ, ნანინა...

ეს ამბავი ელვის სისწრაფით მოელო ვადასაღებ მოედანს. მომცვიფდნენ მისობრივი სცენის მონაწილე სლოვაკები – ყოფილი პარტიზანები და კითხვები დამაყარეს – სად იდექითო, საიდან დაიწყო ბრძოლებიო. თუ იცოდით, სლოვაკი პარტიზანები მამინ რომ გერმანიის წინააღმდეგ მოქმედებდნენო...

ძერი დატრიალდნენ, ახლომახლო სოფლების მცხოვრებნი იყვნენ და სურსათ-სანოვავის შეგროვება არ ვასჭირვებიათ... რა თქმა უნდა, იმ დღეს ბატონმა კოლიამ ბანსკობისტრიცის განთავისუფლებისათვის ბრძოლის ეპიზოდი ვერ გადაიღო და ასე გადაიწია ერთი დღით გურამ გელოვანის სიკვდილმა...

ოძის დამთავრება ვენაში ვიხეიძეთ. უძალესი სარდლობის ბრძანებით, ჩვენი კორპუსი სსვა ჯარებთან ერთად იაპონიის ფრონტზე გაგზავნეს, მაგრამ იაპონიის კაპიტულაციამ და ჩვენი კორპუსის დაშლის ამბავმა კიევში მოგვისწრო. ძნელი იყო ძეგობრებთან დაშორება, ოთარ გიორგაძე, ვლასი გელოვანი, ვალიკო შერგელაშვილი, კუკური გოლიაძე ჩვენზე ადრე იყვნენ გაწვეულები და დემობილიზაციაც მათ შეეხოთ, ისინი საქართველოში დაბრუნდნენ.

ზალიკო ფალავა ცოტა ადრე დაგვმორდა, ზურა კვიციანიძე კიევში დარჩა, მე და ნოდარ ბედუქიძე კი ჩერნიგოვის ოლქის, კრასნოპოლის რაიონის ხუტორ მოსკალოვკაში გაგვამწყესეს შეშის დასამზადებლად. ხუტორში კოლმეურნეობის თავმჯდომარე, ხანში შესული სიმპათიური კაცი, ივან ფიოდოროვიჩი შემოგვიყვება...

ოცეული ოჯახებში გაანაწილეს, ჩემი დიასახლისი ასე 45 წლისა იქნებოდა, ქმარი ფრონტზე დაღუპვოდა, ორი შვილი ჰყავდა – დამა და ვალოდკა ვალოდიას პოლიომიელიტის შედეგად ფეხები ჰქონდა წართმეული.

... ძესუთი დღეს მე და ნოდარმა ოცეული ძლივს შევაგროვეთ და საქმეს შევუდექით. ყინვაში გვიხდებოდა ტყის აჩეხვა და შეშის დასამზადება ერთ მშვენიერ დღეს ივან ფიოდოროვიჩმა კოლმეურნეობის კრებაზე დაძიბარა, შევედი თუ არა, ყველა ფეხზე წამოდგა, მოხუცმა პრეზიდენტმა ამიყვანა და განაცხადა, ჩვენს ვალოდიას (ასე შეძახდნენ ხუტორში) კომუნდანტად ვნიშნავო

და გასამრავლო კვირაში 6 კგ. ლორის ქონსა და 6 ლიტრ
 ჭარხლის არაყს მიიღებსო. შეკრებილნი ერთხმად დაეთანხმნენ
 თავმჯდომარის გადაწყვეტილებას და ხუტორ მოსკალაესკის
 კომუნდანტად დავინიშნე. მართლაც ბევრი მოუგვარებელი საკითხი
 იყო გადასატყრილი. 1943 წლის ზამთრამდე ხუტორში
 გერძანელები იდგნენ. გაძარცვული და შურაცხყოფილი დასტოვეს
 მცხოვრებნი. საჭირო იყო მათი ღირსების აღდგენა მოსკალოვკაში
 თითქმის ერთი წელი დაეკავით.

ზემოთ აღვნიშნე, ხუტორში ვალოდიას შეძახდნენ-მეთქი...
 ეს სახელი ძამაჩქმის უძეგროს ძმას ერქვა. სამხედრო აკადემიის
 დამთავრების შემდეგ იგი 1937 წელს მონაწილეობდა
 ბრძოლებში ხასანის ტბასთან და ფინეთის ომში. წითელი
 „ვარსკვლავის ორდენი“ და „საბრძოლო ძამაცობისათვის“
 მედალი უმშვენებდა მკერდს ახალგაზრდა კაპიტანს. ჩვენი
 გამზრდელის, მანისიკოს წერილით შეიტყუო მან დედაჩემის და
 პაპა ეფრემის გარდაცვალების ამბავი. 1940 წელს ჩამოვიდა
 ჩვენთან. ის 10 დღე დაუვიწყარია ჩემთვის და ლეილასათვის,
 უამრავი საჩუქარი ჩამოგვიტანა... მე საგანგებოდ ჩემთვის
 შეკერილი ტანკისტის ფორმა ჩამომიტანა და იმ ფორმით,
 სიამაყის გრძნობით აღქსილი, გავეშურე რესტორან „თბილისის“
 სახურავზე სავახშმოდ.

სამწუხაროდ, მოგვიანებით შევიტყვე, რომ ჩემგან სულ
 რაღაც 100-120 კილომეტრის დაშორებით დაიღუპა პოლკოვნიკი
 ვლადიმერ კობერიძე...

ჩემი დემობილიზაციის დღეც დადგა. ეს იყო 1947 წლის
 გაზაფხულზე. სამი დღე-ღამე მოვეუნდი თბილისში ჩამოსვლას.
 და აი, ჩემი თბილისი... ჩემი ბელღეთის ქუნა... ბებიაჩემი, ლეილა
 და ჩვენი გამზრდელი მანისიკო შემოსეგებნენ... ბებომ ჩემი
 საყვარელი ღუმიანი ბადრიჯანი მომიძადა. მთელი ქვაბი

ამოვცალე და კარგა დანაყრებულმა დაგიძინე, საღამო ხანს ბურანში ბიძაჩემის ანდროს ხმა შემოძესმა:

– დედა, რაშე მაჭამე, მშია!

– ჩუქად შვილო, ჩვენი ოთარი დაბრუნდა და...

შიწა გამსკლარიყო და თან ჩავეტანე, ის შინდოდა როგორ არ გავითვალისწინე რა დრო იყო, პურს ტალღონებით ღებულობდნენ... აბა, სირცხვილისაგან თვალს როგორ გავახელდი.

დილით, როდესაც ჯერ კიდევ ყველას ეძინა, ჩუქად გამოვედი შინიდან, და ავლაბარში ძველ შეგობრებთან გავწვიე, ერთი კვირის სანოვაგით აგავსებინე მოზრდილი კალათა და ძუძუს ხელით (როგორც პაპამ იცოდა) შინ გავავზავნე.

ძერე გამოირკვა, იმ ჩემი სადილის გამო თურძე ბებიას თავისი ბეჭვილი დაუგირავებია – ბაგრატიონთა ნაქონი ბეჭვილი! ჩაჯვარდი ისევ ბიჭებთან – ბებიასემს აქ, სადღაც ბეჭვილი დაუგირავებია მეთქი, ერთი ქურდი იყო, ზიგმუნდ კალასოვსკის ეძახდნენ ბიჭები, ძალიან ვუყვარდი, იმასთან მივედი, მორე დღესვე დამიბრუნეს ბეჭვილი, ავეტანე ბებიას, რა დაემართა!... ეს როგორ გააკეთე, ბებო-მეთქი რა მექნა, სხვა არაფერი მქონდაო, ძერე ისევ ეზიდავდი ტომბრებს მომქონდა ფული, ფქვილი...

მალე სტუდიას მივაშურე, რომელიც თეატრალურ ინსტიტუტს შეუერთეს და ჩემი მასწავლებლებიც – დოდო ალექსიძე, ოლღა ჩიძაკაძე, ნინა სტეპანოვა, კოწო ბადრიძე და ნანა კოტრიძე იქ დაძხვდნენ. ჩემზე ადრე ყორა თოლორდავამ, ვაჟა ფირცხალავამ, გიგა ჯაფარიძემ, ვიქტორ მესხიშვილმა, ეთერ გელოვანმა და დოდო ჭიჭინაძემ დაამთავრეს ინსტიტუტი.

მე 1948 წელს მივიღე კინომსახიობის დიპლომი. იმ ხანებში ცოტა სურათებს დგამდნენ და სამუშაოც ნაკლები იყო. მე ყოველი სინჯის შემდეგ ხან იტალიელებად, ხან ესპანელებად ან უნგრელებად მნათლავდნენ, თანაც ხელის წამკრელი არაეინ ძყავდა

და ცოტა არ იყოს, გამიჭირდა კინოში ფეხის მოკიდება. ქართველმა რეჟისორებმა დამაბუდეეს თავიანთი გადაწყვეტილებები და ჩემს შემოქმედებით გზაზე, 59 სურათში, იტალიელის, ესპანელის, ფრანგის, უნგრელის, ირანისა თუ ავღანეთის მაჭუბის სახეების შექმნა მოძინდა.

1948 წელს მარჯანიშვილის თეატრის შესანიშნავმა რეჟისორმა, ვახტანგ ტაბლიაშვილმა (რომელმაც მოგვიანებით რომეოს რთული ხასიათის შექმნა დამაბუდესა შექსპირის ტრაგედიაში) დაიწყო კინოფილმ „ქეთო და კოტეის“ გადაღება, სადაც კინოსა და თეატრის კორიფეები მონაწილეობდნენ. ეს ის პერიოდი, როდესაც თბილისი ტკბებოდა ზურა ლეჟავასა და გოგი გელოვანის ხმებით. სურათში ისინი ახალგაზრდა თავადებს ასახიერებდნენ, მათთან ერთად იაკობ ტრიპოლსკი, აგული დადიანი, რეზო იაშვილი და მე ემონაწილეობდით, მართლაც რომ დაუვიწყარი გადაღებები იყო: ვასო გომიაშვილი, ეორა შავგულიძე, შალვა ღამბაშიძე, შედიკო ჯაფარიძე, თამარ ჭავჭავაძე, შერი დავითაშვილი, ბათუ კრავიშვილი, პეტრე ამირანაშვილი ყველას ხიბლავდნენ. ეპიზოდურ როლებშიც კი დიდებული მსახიობები იყვნენ შიწვეულნი – ვერიკო ანჯაფარიძე, სანდრო ჟორჟოლიანი, კაკო კვანტალიანი, სესილია წუწუნავა.

ერთ-ერთ ეპიზოდს ღამით ვიღებდით. მოულოდნელად სიმშვიდე დაგკარგვი, აფფორიაქდი, გულმა შინისკენ გამწია, დილის ექვსი საათი იქნებოდა, ჯერ კიდევ გადაღება დამთავრებული არ იყო, ბატონ ვახტანგს დავეთხოვე...

ბებო ძთელი ღამე ბორგავდა თურშე, სიკვდილს ებრძოდა და დროადრო მე მინძობდა საწოლთან მივიტყერი და ჩავძახე – ბებო, ბებო-მეთქი. თითქოს გაივონა ჩეძი ძახილი, გაძიღმა და...

ასე წავიდა ამ ქვეყნიდან ბებო სოფო... დაგვტოვა მარტონი ძაისიკო, ანდრო, ლეილა და მე...

1948-49 წლებში კინოსტუდიაში ცოტა ფილმები იღებებოდა თანაც, ბე არაქართველად – ესპანელად, იტალიელად, უნგრელად და ვინ იცის, კიდევ რომელი ეროვნებისად არ ვიყავი მონათლული და ამიტომ არავენ მათამაძებდა დაკვარვე ქართულ კინოში გადაღების იმედი.

დრო გადიოდა, ვატყობდი, ჩვეული რიშიდან ამოვარდნა მქლოდა.

იმ დროს მარჯანიშვილის თეატრში ბრწყინვალე მსახიობები თამაშობდნენ. სპექტაკლებში „ურიელ აქოსტა“, „შხის დაბნელება საქართველოში“, „მარგარიტა გოტიე“, „გიორგი სააკაძე“, „მეფე ერეკლე“ დიდებულად თამაშობდნენ ქართული თეატრის კორიფეები – ვასო გომიაშვილი, ნიკო გოცირიძე, ელისაბედ ჩერქეზიშვილი. ტასო აბაშიძე, გიორგი შავგულიძე, სესილია თაყაიშვილი, სესილია წუწუნავა, ელენე სიბილა, ალექსანდრე ყორჯოლიანი, ვერიკო ანჯაფარიძე, შალვა ლაბაძიძე, სერგო ზაქარიძე, ალექსანდრე გომელაური, შერი დავითაშვილი და სხვები. ეს იყო მსახიობური ნიჭის, აზრის, ემოციის, პლასტიკის ფიერვერკი.

ბე, როგორც უკვე ვთქვი, მარჯანიშვილის თეატრში შოთა პირველის მიყვანილი ვიყავი, ამ ადამიანების გვერდით ვიზრდებოდი, „გიორგი სააკაძეში“ მასიურ სცენებში ვმონაწილეობდი.

1949 წელს სოხუმის თეატრის მთავარი რეჟისორის სერგო ჭელიძის წერილი მივიღე – სასწრაფოდ ჩამოდიო. ბატონი სერგო თბილისში ყოფნის დროს ხშირად ბეუბნებოდა – წამოდი, შვილო, ჩემთან თეატრში, გამოსცადე თავი, მსახიობის უქმად ყოფნა ხელოვნების ღალატიაო.

წაკვიდი სოხუმის თეატრში სამუშაოდ, თეატრში ბევრი შესანიშნავი მსახიობი დამხვდა, ვისი მადლიერი დღესაც ვარ.

ლეო ქვიციანი „ვერცხვანობა და სიყვარულში“ ფერდინანდის როლი დამითმოდ და თავისი დიდი გამოცდილებაც გამიხიარა, მხილ ჩუბინიძე, ბუნუტი ზაქარიაძე, სალომე ყანჩელი, ვიქტორ ნინიძე, ზურაბ ლაფერაძე, ირინე დონაური, ლორა ყიფიანი, თინა ბოლქვაძე, შუშუ სანაძე, ოლღა კანდილაკი, ვენერა ნეფარიძე, ელენე საყვარელიძე, ქსენია დოლიძე, გ. რევაზიშვილი, ს. კალანდაძე, ბ. გამრეკელი, ტ. ხორაჯა, კ. ბოკუჩავა და კიდევ ბევრი ახალგაზრდა მსახიობი წარმატებით იცავდა ქართული თეატრის პრესტიჟს (და დღესაც იცავს კონსტანტინე გამსახურდიას სახელობის თეატრი მთავარი რეჟისორის, გოგი ქავთარაძის თაოსნობით).

მარტო სოსუნის სცენაზე კი არა, საქართველოს სხვა თეატრშიც უკვე ბევრი ახალგაზრდა მსახიობი თამაშობდა და საკმაოდ პოპულარულნიც იყვნენ, მე ყველაფერი თავიდან უნდა დამეწყო. სულ ორი წლის დემობილიზებული ვიყავი ჯარიდან. ვერ კიდევ დადღივდი. გამოუძინებელი, მოუწესრიგებელი, ჩემი ვიპატარა იყო (პირველი ცოლი სუნიშვილების მოციკვავე იყო, რომელსაც მალე გაეყარა) ხელფასიც პატარა მქონდა (მაშინდელი კურსით 80 ლარი) და შეგუდექი ჩემს მასწავლებელთან სერგო ჭელიძესთან ერთად მსახიობის ურთულესი პროფესის „ანბანის“ დაუფლებას. ორი თვის განმავლობაში პარტერში ვიჯექი, ყვილა სპექტაკლს ვესწრებოდი, დღისით კი რეპეტიციებს გავდიოდი. შემდეგ მასიურ სცენებში ვმონაწილეობდი, მერე რამდენიმე სიტყვა მათქმევინეს და დადგა დრო, ფეხი აძედა სცენაზე.

სოსუნის თეატრში ჩემი მთავარი როლი იყო ვერბა, რეჟისორ სერგო ჭელიძის სპექტაკლში „მახველის ჭალა“. ამას მოჰყვა პლატონ კრეჩეტი – ამავე სახელწოდების დადგმაში (რეჟისორი გიორგი ვასაძე), ფერდინანდი „ვერცხვანობასა და სიყვარულში“

(რეჟისორი ლეო ჭედიია). ჩემი ფერდინანდი ამ როლის შემსრულებელთა საუკეთესო ერთეულში შევიდა.

„აკლამბრის სტამბაში“ (რეჟისორი სერგო ჭელიძე) ალექსანდრე წულუკიძეს ვთამაშობდი. სხვათა შორის, ეს სპექტაკლი და მთავარი როლების შემსრულებლები – ბუხუტი ზაქარიაძე, ბუტია გამრეკელი და მე სახელმწიფო პრემიაზეც ვიყავით წარდგენილი. მაგრამ სტალინმა 1951-52 წლებში აკრძალა თავისი სიყრძის აქსახველი პიესების დადგმა და ცხადია, აღარაფერი მოგვანიჭეს.

რეჟისორ გ. ჟურულის სპექტაკლში „გლახის ნაამბობი“ დათიკოს როლი ვითამაშე. ჩემი სცენური ცხოვრება გრძელდებოდა დადგმებში: „თბილისელი ქალიშვილი“, „უდანაძაულო დაძნაშავენი“, „მღაბიონი“, „ნიკოლოზ ბარათაშვილი“, „ახალგაზრდა მასწავლებელი“...

განსაკუთრებით მინდა გამოვიყო გურამ პატარაიას სპექტაკლი „დონ სეზან დე ბზანი“. მე დონ სეზანს ვთამაშობდი. ამ სპექტაკლს დიდი წარმატება და აღიარება ერგო არა მარტო სოხუმში, არამედ თბილისშიც. 1954 წელს გასტროლების დროს თბილისის გრიბოედოვის სახელობის თეატრში ტევე არ იყო. მაყურებელი აღფრთოვანებული იყო. მეორე მოქმედების ბოლოს დონ სეზანი ოთხ იდალგოს ებრძვის. სამს შედარებით იოლად გავუძლავდი. მეოთხესთან მეტად რთული ილეთები უნდა ჩაძეტარებინა. შუა ორთაბრძოლაში მოწინააღმდეგეს მახვილი მოუქნიე და... ხელში მარტოდენ ვადა შეძრჩა, პირმა ზუზუნით გაჰკვეთა ჰაერი და პარტერში დაეშვა... ვიღაცამ შეჰკივლა მე ხმა ჩამივარდა...

არ მახსოვს, როგორ შემიყვანეს საგრიბოედოში. მსახიობები მამშვიდებდნენ მე კი არ მასვენებდა ფიქრი, რომ მაყურებელი მოგვკალი... აფორიაქებულს უცებ ქალის ხმა შემოძესმა –

მარცხენით. ბატონმა სერგომ ჭკალარა, სანდომიანი ქალი შეძოიყვანა ოთახში, რომელსაც ჭრილობაზე ცხვირსახოცი აეფარებინა დაუწოქე და ქალბატონს პატიება ვთხოვე. მან წამომამყენა და მითხრა — ბედნიერი ვარ, რომ დონ სეზანის მხვლით გავიგმირეო. თურმე, ხმლის პირს მისთვის მკლავი გაეკაწრა და გვერდით სკამში ჩარჭობილიყო. სკამზე იმ ქალბატონის შეუღლე უნდა მჯდარიყო, მაგრამ რალაც მიხეზის გაძო ვერ მოსულიყო თეატრში...

სოხუმის თეატრის გასტროლებმა თბილისელი მაცურებლის დიდი მოწონება დაიმსახურა, პრესაც საკმაოდ გულუხვი იყო.

სოხუმში 1955 წლამდე დავრჩი. ამ პერიოდში ბევრ საინტერესო სპექტაკლში ვითამაშე, ბევრი ერთგული მეგობარიც შევიძინე.

აფხაზეთის ასსრ სახალხო არტისტის წოდება მომანიჭეს, რამაც დიდად გამახარა.

მაგრამ კინო? ჩემი ბავშვობის ოცნება?

მახსოვს, როგორ დავედვდიო უკან სპარტაკ ბალაშვილს, როგორ ვიწვევდიო წარბებს მალლა და ღამე ხილბანდით შუბლშეკრულებს გვეძინა, რომ დილით სპარტაკისეული აწეული წარბები გვექონოდა. დღენიადაგ ვვარჯიშობდით, რომ შავგულიძესავით დაგვეყენებინა ტანი ოცნება ოცნებად რჩებოდა, კინოში არავინ მიღებდა.

1955 წელი იყო. სოხუმის თეატრში სპექტაკლის „გლახის ნაამბობის“ დაწყების წინ ხმა გავარდა — კინოსტუდიიდან ჩამოსულია რეჟისორის ასისტენტი, რომელმაც კინოფილმ „ბაში-აჩუკისათვის“ თავად შალვა ერისთავის როლზე მსახიობი უნდა შეარჩიოსო. მე დიდი ხანია არაქართველად ვიყავი მონათლული რეჟისორების მიერ და ამიტომაც იმედი არ მქონდა, ვინმე როლს თუ შემომთავაზებდა. სპექტაკლი დაძთავრდა. საკანძულოში

გრიმს ვინსნიდი, როდესაც ჩემთან თენგიზ გოშაძე შემოვიდა მადლობა გადაძინადა სიამოვნებისათვის და შალვა ერისთავის ეპიზოდური როლი შემომთავაზა. ჩემს სინარულს საზღვარი არ ჰქონდა და რა თქმა უნდა, დაუთანხმდი.

და აი, ჩემს კინოსტუდიაში ვარ.

მოგესხნებათ, შალვა ერისთავი საქმობლოს სპარსთავან განთავისუფლებისათვის იღწოდა. მუდამ ფიცხელ ბრძოლაში მონაწილეობდა. აძიბომ ლეო ესაკიამ ჩემგანაც, ისევე როგორც ყველა მსახიობისაგან, მოითხოვა შესწავლა ფარიკაობა და ცხენით ჯირითი. ეძაწვილობისას, ვორთშილოვის ცხენოსანთა წრეში დავდიოდი და კარგ მხედრად ვითვლებოდი, მაგრამ სავარჯიშოდ მაინც წავედი, რას ვიფიქრებდი, რომ იპოდრომზე დიდი სინარული ძელოდა. ყოფილი შაიორი (კიკვი ძიძიგური, რომელიც თბილისის საარტილერიო სასწავლებელში ყოფნის დროს ცხენოსნობას გვასწავლიდა, იქ დამხვდა.

– ოთარ, წადი თაველაში და შენი შესაფერისი ცხენი აირჩიე! აბა, შენ იცი! – მოძამანა კიკვი ძიძიგურმა, მერე მთავარ და ეპიზოდურ როლებზე დამტკიცებული მსახიობები წრეში ჩააყენა, უზანგები დააყრვეინა და ჩორთით რამდენიმე წრე შეძოატარა.

შორიდან შეენიძნე, როგორ შიადგა „მოჯირითეებს“ მანქანა ლეო ესაკიას და კიკვი ძიძიგურის დიალოგი მე არ მომისძენია. მაგრამ გადმოცემით ვიცი.

– რამდენი დღე დასჭირდებათ ჯირითის შესასწავლად ბაში-ანუკის როლის შემსრულებელს და თავადებს? – უკითხავს ბატონ ლეოს.

– სულ ცოტა თვენახევარი.

– როგორ?! გადაღებას ერთ თვეში ვიწყებ, მაგდენი დრო სადა მაქვს!

- რა ვქნა, ბატონო ლეო, არ იციან ცხენზე ჯდომა.
- კობერიძე სადღაა, არ გამოცხადდა?
- შე ის ცალკე გავეუშვი სავარჯიშოდ.

ატყდა სტვენა, ხელების ქნევით თენგიზმა თავისთან მიძიბძო. შე ჯირითით მივადექი რეჟისორის აბლას, ცხენი ფაღვზე შევაყენე და გადმოვხტე.

ცეკვე ძიძიგურს თვალები სინარულით გაუბრწყინდა. ბატონი ლეო კი ჩაფიქრდა, ჩვეულად, ყალიონი რამდენჯერძე გააბოლა, თენგიზს მიუბრუნდა, რაღაც ჩაულაპარაკა, ჩემთვის არც კი შემოუხედავს, ისე ჩაჯდა მანქანაში და წავიდა.

თენგიზი მოძაახლოვდა და სერიოზულად მითხრა, ოთარ, ხეალ, 10 საათზე სტუდიაში სინჯით გადაღებაზე მოდიო.

– შე ხომ უკვე მქონდა სინჯი, თენგიზ, შენ ხომ მითხარი, რომ შალვა ერისთავის როლზე დაგამტკიცეთო.

– ჩუძად, ბიჭო, ბაში-აჩუკზე გსინჯავენ.

ისე ცუდად მქონდა დაცდილი სინჯითი გადაღებები, რომ შემოთავაზებულ წინადადებას მაინცდამაინც არ გავუხარებივარ.

შეორე დღეს, დილით, თმა დამიხვიეს, წვერ-ულვაში დამაკრეს და ბატონ ლეოსთან შემიყვანეს. რეჟისორმა კარგა ხანს თვალებმოჭუტულმა მიტრიალა გარშემო. ყალიონი გააბოლა და თენგიზს მიუბრუნდა.

ბაში-აჩუკი არა, მგონი, შალვა ერისთავიც დაკარგე-მეთქი, – გამიელვა.

იმ დღეს სინჯითი არ შესდგა შეორე დღეს ბატონ ლეოსთან მივედი და ვთხოვე, ვინაიდან თეატრში მუშაობის საკმარისი გამოცდილება მქონდა, ნება დაერთო გრიმი და კოსტიუმი შე თვითონ შექმრჩია.

ბატონ ლეოს უყვარდა, როდესაც მსახიობი მთლიანად ჩართული იყო მუშაობის პროცესში. მასთან ძალიან ადვილი

იყო კონტაქტის დამყარება ის იოლად ამჩნევედა ადამიანს სიყალბეს და არ პატიობდა, რადგან თვითონ იყო უაღრესად კეთილშობილი, ბრძენი და მართალი ადამიანი.

დოდო ციციანაძესთან ერთად სინჯითა კარგად ჩაიარა და ბაში-აჩუკის როლიც შერგო.

ღია კი სწორედ ამ ფილმზე ქუშაობისას გავიცანი. მახსოვს კინოსტუდიის ტყეში ღამის სკენას ვიღებდით, ყველა ღია ელიავას ვულოდებოდით, ის კი არა და არ ჩანდა, დავიღალეთ ლოდინით. ბოლოს მთმინებამ მიმტყუნა და ბრახბორეულმა წამოვიძახე – კაცო, შე ვარ მთავარ როლში, თუ ღია ელივა-მეთქი.

თითქმის იმ წუთასვე გაშოჩნდა, თეთრები იცვლა.. დავინახე თუ არა, გავოგნდი. მისმა სილამაზემ დამატყვევა. დადგა ჩემი ბედნიერების წელი. უფალმა გამომცადა, ცხოვრების შეტად რთული ლაბირინთები გამატარა, რათა 1955 წელს ფილმ „ბაში-აჩუკის“ გადაღებისას შევხვედროდი ჩემს „ოცნება-ანგელოზური ნაკეთების სახეს, რომელსაც ღია ერქვა..

1941 წელს როგორც ზემოთ ვახსენე მერვე კლასის მოწაფე მიმიღეს კინოსტუდიასთან არსებულ კინოსამსახიობო სკოლაში, რომელიც ედრებოდა უმაღლეს სასწავლებელს. ეს უპრეცედენტო შემთხვევა იყო.

1942 წელს კი გვიწვივნენ მოსკოვის სამხატვრო თეატრის მსახიობები. სტუდიის ხელმძღვანელობამ, კერძოდ, დოდო ალექსიძემ უჩვენა მათ სპექტაკლი შესაძე კურსის სტუდენტების მონაწილეობით. სადაც მე ესპანურ ციკვას ვცეკვავდი ჩვენი რიტმიკის მასწავლებელს, ნინა გერასიმოვნას თან ახლდა პატარა გოგონა, ასე 7-8 წლის ანგელოზი, რომელიც განუწყვეტილი ტაშით გამოხატავდა მადლიერებას.

1937 წელს ღიას მამა დაუხვრიტეს (მერე მიიღო ცნობა, თურმე დამნაშავე არ ყოფილა), ბინიდან გაასახლეს და ენგელსის

ქუჩაზე სარდაფში მიუჩინეს ადგილი. ცოცხა ხანში დედაც გადაუსახლეს 10 წლით. იზრდებოდა ბებიისა და პაპის მზრუნველობით, სწორედ ამ სახლში კედლის ძილმა ცხოვრობდა ნინა გერასიმოვნა. ღიას დედის ახლო მეგობარი, სწორედ მან მოიყვანა სპექტაკლზე პატარა ანგელოზი, მომავალში ჩემი ცხოვრების უერთგულესი თანამგზავრი.

ღიამ ეს ამბავი მოგვიანებით მომიყვა და მეც აღვიდგინე ჩემს გონებაში მოძხდარი. იცით, ამას პირველად ახლა ვცევი. ჩემი გულის საიდუშლოებას არ ვამხელ რადგან ეს ჩემი სიმდიდრეა, მაგრამ ის კი შემძლია ვთქვა, რომ ღიამ კინოში შექმნა ახალი, განუძეორებელი ქალის სახე...

კინოში შექმნილი უყურადღებობით და, საერთოდ, შექმნილი სიტუაციის გამო გულნატკენი წავიდა სამარადისო სამყოფელში. ნათელი დაადგეს თავის ქვეყანასა და ხელოვნებაზე უხომოდ შეყვარებულს...

ვიღებდი „ბაში-აჩუკში“ ჭიდაობის ეპიზოდს, სადაც შეუნდა დავამარცხო დოდო აბაშიძე, მაგრამ არაფრით არ წაიქცა. ლეო ესაკია გადაირია, სცენა ვერ გადაიღო. უკვე სერიოზულად ვჭიდაობდით და რეჟისორის ხმა გვესმოდა: „წააქციე, წააქციე“ და დოდომ ყურში ჩამრჩურჩულა: „კობერ, დღეს თეთრი დუქანი იქნება?“ – იქნება-მეთქი, რომ შივეუგე-იქვე მოიცვლა და ეპიზოდიც გადავიღეთ. საღამოს კი მე, ღია და დოდო თეთრ დუქანში ექვიფობდით. ახლა იშვიათად ვხვდები ისეთ ადამიანებს, როგორიც დოდო იყო, მართლაც შესანიშნავი ვაჟკაცი გახლდათ. დიდი გული ჰქონდა და ალალმართალი კაცი იყო...

ბატონმა ლეომ ფილმში თავი მოუყარა კინოსა და თეატრის მშვენიერ მსახიობებს. აქ იყვნენ: კოტე დაუშვილი, გიორგი შავგულიძე, დოდო აბაშიძე, დოდო ჭიჭინაძე, ღია ელივაგა.

მდეგა ჩახაგა, ძერი დაკითაშვილი, მარინე თბილელი, იუსუფ კობალაძე, გრიგოლ კოსტავა, გურამ სალარაძე და სხვები.

გაიმარჯვა რეჟისორმა, გაიმარჯვეს მსახიობებმა და მეც ქართველი – ქართულ ფილმს დავუბრუნდი. მართალია, ჩვენი კინომცოდნეობა „ბაში-აჩუკს“ არ თვლის სრულყოფილ ფილმად და არ უჩვენებენ ქართული ფილმების რეტროსპექტივაზე, მაგრამ აი, უკვე 36 წელი გავიდა და სურვილი ფილმის ნახვისა ხალხში არ ჩაძქვრალა. სურათმა დააძტკიცა ჰეროიკული თემის აუცილებლობა.

ბატონ ლეო ესაკიას ეუძაღლი კინოში დაბრუნებას. არასოდეს დაეიფიწყებ ამ შესანიშნავ ადამიანს, ბრძენკაცსა და ქართული კინოს მოამაგეს, რომლის ნაღდ ქართულ პატრიოტულ ფილმზე მრავალი თაობა აღიზარდა.

აი, ეს არის რეჟისორის უკვდავება.

ბაში აჩუკის შემდეგ ჩვენმა რეჟისორებმა, როგორც იქნა, მალიარეს „ქართველად“ და მრავალი როლიც შემომთავაზეს.

ლეივან ხოტივარის „ძე ვიტყვი სიმართლეს“ პირველი ქართული დეტექტივია მისი სიუჟეტი საკმაოდ დაძაბულია, საინტერესო კუთხითაა წარმოდგენილი სოციალური პრობლემა. დღემდე სიახლოვებით ვინსენებ ბატონ ლეივანთან მუშაობას. ფილმში მონაწილეობდნენ შესანიშნავი მსახიობები: აკაკი ვასაძე, ვერიკო ანჯაფარიძე, აკაკი კვანტალიანი, გიორგი შაველიძე, ზურაბ ლაფერაძე, გიორგი გელოვანი.

„მაძლეუმი“ ისტორიულ-ჰეროიკული ჟანრის ფილმებს განეკუთვნება მასში დიდი ფსიქოლოგიური და ფიზიკური დატვირთვა მქონდა – ცხენით ჯირითი, ფარიკაობა რათა უფრო ღრმად ჩავწლობოდი მაჭუდის შინაგან სამყაროს, ბატონი დავით რონდელი მრავალ საინტერესო ამბავს მიყვებოდა მაძლეუქების ცხოვრებაზე. მეც ბევრს ვკითხულობდი ამის შესახებ.

მინდა გავიხსენო ბატონი დავითის ერთ-ერთი ნაამბობი: „300 წელი შიშის ზარს სცემდნენ ძაძლუქები მთელ აღმოსავლეთს. ერთხელაც, ძაძლუქების ფაშას თანასწორ ბრძოლაში თურქეთის სულთანი დაუმარცხებია. სულთანმა ფიცი დადო, რომ სამაგიეროს გადაუხდიდა მტერს. და აი, გავიდა ხანი და ძაძლუქები ნაპოლეონის ჯარმა თითქმის მთლიანად გაანადგურა. ძაძლუქების მცირეოდენი რაზმი სულთნის ვაჟმა ნადიმზე მძიპატოჟა და ერთიანად ამოყლიტა. მხოლოდ ერთი მეოძარი გადარჩა – სულთნის მოქმედი სმალი აიცილნა და ცხენიანად უფსკრულში გადაეშვა. მსახურებმა სისხლში ამოთხვრილი, ფეხბოგლევილი, ცოცხალ-მკვდარი ძაძლუქი მასპინძელს შიპ გვარეს. სულთანმა ხელები ზეცისკენ ალაპერო და შესძახა „აჰ ა, მამა, მძილე ძაძლუქების სისხლი!“

ეგვიპტეში ანალოგიური ამბავი მოძითხრო ერთმა მოხუცმა, ძაძლუქების ერთადერთმა შთამომავალმა მოხუცი 100 წელს იყო გადაცილებული. ღარიბ-ღატაკი, უკარმიდამოდ დარჩენილი ღმერთმა უწყის. იქნებ მისი პაპა სწორედ ის ფეხბოგლევილი ძაძლუქი იყო.

ბატონი დავითი ბავშვური გულუბრყვილობითა და იუმორით გამოირჩეოდა. ერთ დღეს, ნაპოლეონის ჯარებისა და ძაძლუქების ბრძოლის სცენას ვიღებდით. გადასაღები მოედანი მოუშაადებელი იყო. გვაკლდა ცხენები, ხალხი – ძასობრივი სცენებისათვის. პიროტექნიკოს ნიკოლოზ ანჯაფარიძეს ასაფეთქებელი მასალა შემოაკლდა და კიდევ მრავალი წინააღმდეგობის წინაშე აღმოჩნდით. ბატონმა დავითმა თავისთან მოინბო გადაძლები ჯგუფის დირექტორი, ინჟინერი, ასისტენტები და ძიძართა: ქართულად ვერ მოგხსნით სამსახურიდან, ამიტომ ვას, ვას ი ვას სნიძაიუ: აქ კოლია ანჯაფარიძემ წამოყო თავი:

– ბატონო დავით! ია დაენო ნე სნიძალსია, ს უდო-ეოლსტკვიემ.

უცვებ ფილმის ოპერატორი ლევ სუხოვი გამოვარდა:

– ბატონო დავით კ აპარატურ ნიკოგდა ნე პოდპუშუ, სნიმატ ბუდეუ ია!

მოკლედ, აირია მონასტერი... ბატონ დავითს სიცილი აუტყდა და იქ მდგომთ მიაძახა: – თუ ხვალ მოედანი შხად არ იქნება და შენ კოლია არ აგვაფეთქებ, ყველას მოგხსნით!

– მეც ბატონო დავით? – შევიკითხე მორიდებით.

– არა, შენ წამოდი ჩემთან, რეპეტიცია გვიქნება, გიორგი შავგულიძე ჩამოდის!

როგორც იქნა ჩამოდგა ფოთის მატარებელი და გიორგი შავგულიძეც გამოჩნდა ჩემოდნით ხელში. სახეები გაგვიბრწყინდა, ვიფიქრეთ, საჭმელ-სასმელი ჩამოგვიტანაო. ყველას დაგასწარი, ხელეპში ვეცი, ჩემოდანი ჩამოვართვი და სასტუმრომდე ძლივს მივიტანე.

სასტუმროს ნოქერში გიორგიმ დააყოვნა ჩემოდნის გახსნა ბოლოს, როგორც იქნა გახსნა.. ერთადერთი პერანგი საწოლზე გადადო და ჩემოდანი გამოძიწია – ა, ბიჭო! საგარჯიმოდ გირები ჩამოგიტანე. ვიცი, აქ ვერ იშოვიდი აბა, შენ იცი!

გაგვიცრუვდა თბილისური პურძარილის იმედი.

მსახიობისთვის ფილმზე მუშაობის პროცესი ერთიორად საინტერესო ხდება როდესაც გვერდით იუძორით აღსავსე განათლებული ადამიანები ჰყავს.

თენგიზ აბულაძისა და რეზო ჩხეიძის მოსვლით ქართულ კინოში ახალი ეტაპი დაიწყო „მაგდანას ლურჯა“, „ჩვენი ეზო“, „სხვისი შვილები“, ახალი სიტყვა იყო რეჟისურაში და მათმა ავტორებმაც ღირსეული ადგილი დაიმკვიდრეს ქართულ კინემატოგრაფიაში.

მე და თენგიზი თბილისის 77-ე სამუალო სკოლაში ვსწავლობდით. ჩვენმა პედაგოგებმა: სალაძემ, ვაბუნიამ,

ხაბენიშვილმა, ჯიქიამ, ლომთათიძემ, ნეგოროვსკაიამ, ინწყირველმა ბევრი ღირსეული ადაშიანი აღზარდეს: ჩემი თანაკლასელები ჯუშბერ აბულაძე, კუკური დვალი, შიმოზა კობაძე, ავთანდილ ჩავოვაძე, ელგუჯა თბოლაძე, ვივი ჭიაბრიშვილი, ვივი გოგსაძე, იოსებ გოდერძიშვილი, ნანა ჩხაიძე, ქართულმა თეატრმა შეიძინა ნიჭიერი მსახიობები: ლეილა ძიგრაშვილი, შზია მახვილაძე, კოტე თოლორაია... მათ აღზრდილთაგან ბევრი სამაშულო ომში გმირულად დაიღუპა: აბოლონ კირვალიძე, სალაძე, წულუკიძე ყველას ვერ ჩამოთვლი.

და აი, „სხვისი შვილები“. ერთ-ერთ ინტერვიუში, კინომცოდნე თამარ დუღარაძის შეკითხვაზე - რატომ მოიწვია უბრალო ბუმბის როლზე გმირად აღიარებული მსახიობი - თენგიზმა უპასუხა: - იმიტომ, რომ მის გარეგნობაში და პლასტიკაში ამოვიკითხე ის, რაც დათას ხასიათისათვის აუცილებელი იყო.

როლის დაწვრილებითი ანალიზით, რჩევებით თენგიზი ძალიან დამეხმარა დათას რთული ხასიათის შექმნაში. სურათს დიდი აღიარება ხვდა წილად როგორც ჩვენში, ისე საზღვარგარეთაც. გამოჩენილმა იტალიელმა რეჟისორმა, ჯუზეპე დე სანტისმა, ძაღალი შეფასება მისცა ფილმის რეჟისორულ გადაწყვეტასა და მსახიობების ნამუშევარს. სწორედ ამიტომ მიმიწვია ჯუზეპე დე სანტისმა ფილმზე „ისინი აღმოსავლეთისაკენ მიდიოდნენ“. აქვე შეუძლებელია არ ითქვას იმ დიდი სიამოვნების შესახებ, რაც ჩემმა „შვილებმა“ მიზო ბორაშვილმა და ნანი ჩიქვინიძემ განმაცდევინეს.

გული მწყება თენგიზმა უჩემოდ რომ გადაიღო თავისი შესანიშნავი ტრილოგია, მაგრამ რას იზამ, ასეც ხდება ხოლმე კინოში!

1960 წელს დაიწყო ჩემი „გასტროლები“ ყოფილი საბჭოთა კავშირისა და უცხოეთის სხვადასხვა კინოსტუდიაში.

მოსკოვის კინემატოგრაფიის ინსტიტუტის სარეჟისორო ფაკულტეტის კურსდამთავრებულმა, ეროვნებით ბერძენმა, მანოს ზანარიასმა შემოთავაზა ბერძენი ჭაბუკის, პეტრისის როლი ფილმში „ღრუბლების მადიებლები“.

მანოსი მწერდა, რომ ჩემს გარდა ამ როლში სხვა ვერავინ წარმოუდგენია და სამხატვრო საბჭოსთან შეთანხმებით უკვე დამტკიცებული ვარ პეტრისის როლზე. მოგეხსენებათ ესოდენ სასიამოვნო ფაქტს გულგრილად ვერ შევხვდებოდი და სულ მალე გადაღებაზე სეესტოპოლში გავიქმეზავრე.

ფილმზე მუშაობა შეტად საინტერესოდ მიძინარეობდა. სამწუხაროდ, მაშინდელი მთავრობის რეჟიმის გამო საბერძნეთში ფილმის წაღება არ მოხერხდა. შექმდგომში მანოსმა საბერძნეთიდან წერილი მიიღო. რომელშიც ღარიბი ბერძენი მეთევზეები და ღრუბლების მადიებელთა კორპორაცია ხოტბას ასხამდნენ ფილმს. იწერებოდნენ. ამდენი ბერძენი მსახიობი თუ იყო საბჭოთა კავშირში, არ ვიცოდითო.

ვინაიდან იმ ხანებში ჩემს სტუდიაში მაინცდამაინც არ ვიყავი განებივრებული როლებით, მე კი კინოს გარეშე არსებობა ვერ წარმოქმედებია, სიამოვნებით მივიღე „ლენფილმის“ წინადადება, შეთამაშა ამერიკელი იურისტის როლი ფილმში „713 ითხოვს დაჯდომას“. დღეს, საკმარისია თვალის გადაიკვლო კინოში ჩემს მიერ განვლილ გზას, რომ ვხედავ, რამდენმა, პირდაპირ ჩემზე ძორგებულმა როლმა გვერდი ამიარა და არა მარტო მე! (გვარების ჩამოთვლას არ შევუდგები. მაყურებელმა თვითონ განსაჯოს). ვისი ბრალია? რაში იყო საქმე?..

ლენინგრადის აეროპორტში მომავალი ფილმის რეჟისორი გიორგი ნიკულინი მეგობრულად შემოძეგება, მანქანაში ჩამსვა და კითხვები მომყარა:

– გიგვართ თუ არა თეატრი და პიესაზე მუშაობის პროცესი?
 – ძალიან მხოლოდ სამწუხაროდ, კინოში იშვიათად იყენებენ მუშაობის ამ პრინციპს-მეთქი.

მე კი მგონია, ეს მსახიობთან კონტაქტის დამყარების უცოდინარობის გამო ხდება, როლზე მუშაობისას გეხმარებათ თუ არა კრიტიკოსების აზრი?

სამწუხაროდ, არ მასსოვს მათ მიერ ჩემი თეატრში ან კინოში ნათამაშები როლების საფუძვლიანი გარჩევა. როგორც წესი, სტატიებში მხოლოდ პიესის ცალკეული ეპიზოდების მიმოხილვაა, ხოლო მსახიობის ოსტატობაზე არაფერია ნათქვამი.

– გჯერათ თქვენი ინტუიციისა?

– ეს ჩემი უძლიერესი იარაღია.

მამის ჩაწერილი ეს დიალოგი ჩემს ქაღალდებში აღმოვაჩინე და მიხდა მკითხველს გავაცნო.

ასე დავიწყე მუშაობა ფილმზე „713 ითხოვს დაჯდომას“.

ამ სურათზე გავიცანი და დაგუხბლოვდი მამის ჯერ კიდევ სრულიად ახადგაზრდა კალიდია ვისოცკის. შემდგომში ვლადიმერ ვისოცკი წერდა „მე უთამაშობდი ფილმში „713 ითხოვს დაჯდომას“. სიუჟეტის მიხედვით ძვრინაფთა ჯგუფი დაადინეს. მე ჯერ ვიღაცას ვიკინკლავებოდი, შემდეგ უნდა შევეარდნილიყავი ძვრინაფების კაბინაში და მეცაღა თვითძვრინაფი წყალზე დამესვა. ოთარ კობერაძე კი მუხნით არ მისყებდა და მირტყამდა ის კი აღმოსავლური ტემპერამენტის მქონე კაცია ვხედავდი, როგორ ავისძობასწავებლად უქლაგდა თვალები. ვუყურებდი და ვფიქრობდი. ახლა მომკლავს, უიჭველად მომკლავს... რეჟისორი სულ გვეუბნებოდა, რომ ხელოვნება მსხვერპლის მოიხილვის, ჰიდა ეს მსხვერპლი მე ვიყავი მაგრამ, როგორც ხედავთ, ცოცხალი გადავრჩი. ყველაფერი კარგად დამთავრდა. ოღონდ, ამის შემდეგ, ყოველთვის ვარჩევ სცენარს – ვარკვევ ვინ ვის ურტყამს“.

ვალოდია მამის სულ ახალგაზრდა იყო, მაგრამ ძიუხედავად სიყმაწვილისა, საოცარი შემართებითა და თავდადებით მუშაობდა ყოველ დღილით, გადაღებზე წასვლის წინ, ნომერში მირეკავდა და ახალ ლექსს მიკითხავდა, შემდეგ კი დაუმატებდა: „აბა, ძაძილო, დავიმსახურე თუ არა საუბზე?“.

გადაღებები ძირითადად ღამე გვიქონდა და სულ ვეკითხებოდი: „ვალოდია, როდის მოასწარი ლექსის დაწერა?“ ვალოდია სიცილით არიდებდა თავს პასუხს: „ბუუეტში გელოლები“.

ვალოდია რატომღაც მამის სახელით არ მომმართავდა. ვატყობდი, ჩემთან დაახლოება უნდოდა. შეგვარებული იყო და სურდა ვინმესთვის გული გადაეშალა. მე მასზე უფროსი ვიყავი. საკმაოდ ცხოვრების გზა მქონდა განკლილი და გამოცდილებაც მეტი მქონდა.

ერთ მშვენიერ დღეს ვალოდია მამს არ დამირეკა. მე თვითონ დაეურეკე. რა მოხდა მეტიც – ვკითხე, ცუდად ვარო, – მიპასუხა. სასწრაფოდ მასთან ავედი და რითაც შემძლო დაუხმარე. „გმაღლობო, ძაძილო“, მან პირველად მამის წარმოთქვა ეს სიტყვა. აი, ასე გაფხდი მისთვის ძაძილო.

ჩინებული მთხრობელი იყო, ყოველი ახალი ამბის მოყოლის შემდეგ ვეკითხებოდი:

- ეს ნამდვილად იყო თუ მოუგონე?
- მოგეწონა?
- ძალიან!

– ჩემი ლექსები გაგკეპს პასუხს! ძართლაც, მისი ჩანაწერების მოსმენისას ყველაფერი თავიდან მანსენდება.

ერთ სცენაში მისთვის უნდა გამერტყა. დარტყმის ილუზიას ვქმნიდი: ვალოდია მოვიდა და ყურში ჩამრჩურჩულა: „ძაძილო, მღეწე, როგორც საჭიროა, შენ გაძლევი ამის ნებას“... რაც შემდეგ ფოტოზეც წამიწერა.

ჩვენ ორივეს დიდი სურვილი გვქონდა კვლავ შევხვედროდით ერთმანეთს კინოში. მაგრამ სამწუხაროდ, არ მოხერხდა ახლა ვხვდები, რომ მთელი მისი ცხოვრება სიცოცხლისათვის ბრძოლა იყო. ჩვენს გვერდით დიდი პოეტი ცხოვრობდა და ვერ მოვეუფრთხილდით...

ამას წინათ, 1982 წლის „ახალი ფილმების“ ერთ-ერთ ნომერში წავეაწყდი ნუნუ გელაძის მიერ გაზეთ „უნიტა“-დან თარგმნილ, ჟურნალისტ ალბერტო კრესპის ინტერვიუს ინგლისელ მსახიობთან ჯონ ჰარტთან. ჩემი მეგობარი მარიო აღორფი გამახსენდა – იტალიაში ფილმის „ცხოვრება საამურია“ (რეჟისორი გ. ჩუხრაი) – გადაღების დროს სშირად ეხვდებოდი ერთმანეთს.

– შენ შემაყვარე ქართველი ხალხი და ინტერესი გაძინინე თქვენი ხელოვნებისადმი. – მეუბნებოდა ხოლმე იგი. მარიომ თარგმანი დაიჭრაგა. რათა ეთარგმნა ჩემთვის საინტერესო სტატიები, ინტერვიუები და აი, სწორედ მაშინ წავეკითხე ინტერვიუ მსახიობ ჯონ ჰარტთან. მოგიყვანო პატარა ნაწყვეტს:

– ამჟამად რაზე მუშაობ?

– ახლახან დავამთავრე მუშაობა ფილმზე „პარტნიორი“, რომელიც გადაიღო დებიუტანტმა რეჟისორმა ჯეიმს ბაროუემ. აგრეთვე ვითამაშე რეჟისორ დელბერტ მანის ფილმში „ნიტროსინელი“.

– ორივენი ამერიკელები არიან?..

– ამაში ცუდს ვერაფერს ვხედავ მთავარია, ხელოვანი ნიჭიერი იყოს. რა მნიშვნელობა აქვს. ამერიკელი იქნება თუ იტალიელი... ერთხელ რენუარს კკითხეს:

– მეტრ, რა უფრო მნიშვნელოვანია ხელოვნებაში, რა თუ როგორ?

– ყველაზე მნიშვნელოვანია ვინ?

ასაკი და გამოცდილება საშუალებას მძლევს გაგაანალიზო ხელოვნებაში განვლილი ვზა და ვრწმუნდები, რომ ქართულმა სულმა და ინტუიციამ საშუალება მომცა განმესახიერებინა სხვა ეროვნების პერსონაჟები.

1963 წელს ვითამაძე მეტად საინტერესო ეპიზოდური როლი ჯუზეპე დე სანტიის ფილმში „ისინი მიდიოდნენ აღმოსავლეთისაკენ“. პირველად ჯუზეპე დე სანტის „მოხვილში“ შევხვდი მას უკვე ნანახი პქონდა „სხვისი შვილები“ და ძალიან მოსწონდა. აღურთოვანებულმა ქება არ დაიმურა. ჩვენი მეორე შეხვედრა ოდესაში შედგა მე იქ ჩემს პირველ ფილმს „ოცნებასთან შესახვედრად“ ვიღებდი შეხვედრისთანავე იტალიურად დამიწყო ლაპარაკი – ერთი საინტერესო ჩანაფიქრი მაქვს და თუ განვახორციელებ, უეჭველად მიგიწვევ ერთ-ერთ რილის შესასრულებლად. იქ დამაწრენი განცვაურებულნი გვიყურებდნენ: ჯუზეპე დე სანტისი მიხედა, რაშიც იყო საქმე. სიცილი აუტყდა და თქვა. ძალიან პვაჯს იტალიელს.

შემდეგ იტალიაში ყოფნის დროს არა ერთხელ მიქონდა ბედნიერება ჯუზეპე დე სანტისს შეხვედროდი.

1964 წელს ბათუმში ვიღებდით ფილმს „ზღვის შვილები“. ეს ქალაქი ცუდ მოგონებებს მიშლიდა და აქამდე არც ვიყავი ნამყოფი. რადგანაც, 1927 წელს მამაჩემი და მისი მეგობრები – კოლია მადისურაძე, ზურაბ მეგლობლიშვილი რამდენიმე დღით ბათუმში იყვნენ ჩასულები დროს სატარებლად, მაგრამ დროსტარება ტრაგედიად გადაექცათ – მწვანე კონცხთან დაიღუპა მამა. ზღვიდან ნაპირზე ამოსვლის დროს მას ფეხი სავემოკიდებელ ქვანე დასცურებია და თავი ქვისთვის დაურტყამს, გონწარიმეული კი ზღვაში ჩავარდნილა..

1946 წელს კიევში ყოფნისას ერთმა დედაბერმა მიწინასწარმეტყველა: ერთდ მამაშენის ასაკს და ადგილს. სადაც იგი დაიღუპაო, მეც ვერიდებოდი.

... წვიმიანი ამინდის გამო გადაღებები შეფერხდა, ბატონი კოლია და რაძღენიძე მსახიობი, მათთან ერთად ლიაც, თბილისში გაემგზავრნენ.

სწორედ იმ საღამოს, ძწვანე კინოხთან მოხდა საძინელება... მოვხვდი საზარელ ავარიისში. მორგიდან გამომიყვანეს... საავადმყოფოში მორივე ექიმმა ძლივს ძიცნო, ისე ვიყავი დაძავებული. მამას ძეგობარმა, ზურაბ შგალობლიძეილმა, ეს ამბავი კობულეთში შეიტყო საავადმყოფოში მოვარდა, ჩემს საწოლთან დაიჩოქა და ღძერთს შეევედრა – ძეგობარი წაძართვი და ძისი შვილი ძაინც დაძობრუნეო.

დაძთხვევა იყო ეს თუ წინათგრძნობა?.. არ ვიცი, მაგრამ ბათუძში შორედ რომ დავიბადე ვიცი. ასე დაძთავრდა ფილში „ზღვის შვილები“. რომელსაც საინტერესო რეჟისორულ ნაშუშევრად მივიჩნეე. საინტერესო სახეები შექმნეს ირაკლი უჩანეიძეილმა, ლია ელიავამ. ნოდარ შგალობლიძეილმა, კოტე დაუშვილმა და სხვებმა თეძაც საკმაოდ აქტუალურია. არ იქნებოდა ცუდი, კონსტანტინე პიპინაშვილის პატივსაცემად ტელევიზიით ძაინც ეჩვენებინათ ეს ფილმი.

„კაცის სამსახურის დავიწყება და დაუფასებლობა უმადურობაა და ნამეტნაობა კი შეცდომია, რადგან ამით ნამდვილი ღირსება იჩრდილება“.

„აკაკი“.

1964 წელს „ზღვის შვილების“ პარალელურად მუშაობა დავიწყე გრიანთის როლზე რუსი კომპოზიტორის, რიმსკი-კორსაკოვის თხერის, „მუხის საცოლის“ კინოფერმიაში, რომელიც გადაიდო რეჟისორმა ვლადიმერ გორიკერმა.

რეჟისორმა ბევრი რუსი მსახიობი გაიხევა ამ როლზე, მაგრამ ბილის, არჩევანი მე მიხდა წიდად. როგორც ყოველივის როლზე მუშაობა იმ ეპოქის შესწავლით დავიწყე, რომელშიც

ჩემი გმირი ცხოვრობდა „მეფის საცოლელში“ მოქმედება იოანე შრისხანის დროს მიმდინარეობს. ჩემი გმირი ხელმწიფესთან დაახლოებული ოპრინიკია, რომელიც მძის ძალიერით ერთგულია. ამ პერიოდზე ბევრი საინტერესო მასალა წავეკითხე.

შემდეგ დაიწყო როლზე მუშაობის რთული, მაგრამ საინტერესო ეტაპი. ჩემი გმირის პარტიას ასრულებდა კიევის საოპერო თეატრის წამყვანი ტენორი კიკალო. ფონოგრამის თანხლებით თამაში შეტად რთულია, მაგრამ როგორც იქნა, დავძლიე ჩემთვის არანაკლებ რთული იყო ვრიგორი გრიაზნოის პარტის შესწავლაც, თუმცა კონცერტმისტერი ჩემგან არ მოითხოვდა პროფესიულ შესრულებას, მაგრამ არიების, დუეტების, გუნდთანსიმღერის ცოდნა აუცილებელი განხლდათ, რათა ეკრანზე სიმღერის სრული შთაბეჭდილება შექმნილიყო. ერთ-ერთ შეცადინებობაზე ნოტებით ხელში შეტად სერიოზულად ეძღვროდი და აღბათ. დავიჯერებდი ჩემს ვოკალურ შესაძლებლობას ოთახის კარები დაძლავებულს რომ არ შემოელო: – რას ღრიალებთ, წყნარად! – მოგვაძახა და კარები გაიხურა ყველამ შევწვივით სიმღერა. გაოგნებულები ვიდექით. ვერ გაგვეგო, რატომ არ მოეწონა დაძლავებულს ჩვენი სიმღერა. კონცერტმისტერი მაგნიტოფონთან მივიდა და ფირი ჩართო. დარბაზში მშვენიერი ხმები აუღერდა. ისევ გაიღო კარი და იმავე ქალმა თავი მორიდებით შემოჰყო: – რა ხასიათოვნოდ მღერთ, წელან კი... – თქვა და გავიდა.

მომღერლებივით ყელსახვევები შემოვიხვიეთ და სასტუმროსკენ გავწიეთ. ბეორე დღეს ვლადიმირ გორიკერი კმაყოფილი დარჩა ჩვენი „ვოკალით“.

შემდეგ, ბატონ ნიკოლოზ ხანიშვილთან „დაისზე“ მუშაობისას, არ გამჭირვებია კიაზოს პარტის შესწავლა, უკვე საკმაო გამოცდილება მქონდა.

1966 წელს ვილნიუსიდან რეჟისორ არუნას ყებრიუნასის მიწვევა მივიღე, ანტუან დე სენტ-ეგზიუპერის როლზე ფილმში „პატარა უფლისწული“, ეს წინადადება მეტად პრესტიჟული და საინტერესო იყო ჩემთვის და მეც ვილნიუსში გავემგზავრე.

სტუდიაში მისვლისთანავე შევიტყვე, რომ სენტ-ეგზიუპერის როლზე დიდი კონკურსი ყოფილა გამოცხადებული და პრეტენდენტთა შორის ბევრი ცნობილი მსახიობი იყო.

ანტუან დე სენტ-ეგზიუპერის, ძაძაც ძფრინაჟს, დიდებულ მწერალს, ჟურნალისტს, პოეტს და ფილოსოფოსს კარგად იცნობდა ჩემი თაობა. იგი 1944 წლის 31 ივლისს დაიღუპა საფრანგეთის განთავისუფლებისათვის ბრძოლაში.

მსახიობის არჩევაში ძე გადამწყვეტი ხმა არა მაქვს. ეგზიუპერს თვითონ „პატარა უფლისწული“ ირჩევსო. – გამაფრთხილა რეჟისორმა უფლისწულს უკვე ორმოცდამეიდი მსახიობისათვის უთქვამს უარი, ორმოცდამერვე ძე ვიყავი.

წინ დიდი გამოცდა მელოდა კინოსტუდიის პავლიონში ყავას გეახლებოდიო. ფიქრებში გართულს ვიღაცამ მხარზე ხელი ფრთხილად დამადო და წკრიალა ხმით მითხრა: – თუ შეიძლება, დამიხატე კრავი? – ა? – დამიხატე. რა კრავი...

მეხსეულად მივხვდი, რომ სწორედ ეს ოქროსფერთმიანი, ხუჭუჭა ბიჭუნა იყო ჩემი ბედის განმგებელი.

შენ აქ რას აკეთებ? – შევიკითხე.

– თუ შეიძლება, დამიხატე კრავი! – სერიოზულად განაგრძო.

– რომ არ ვიცი ხატვა?

– სულ ერთია, დამიხატე კრავი!

სხვა გზა არ იყო – მოვიმარჯვე ფანქარი და ქაღალდზე ყუთი დავხატე.

– აი, ამ ყუთში შენი პატარა კრავი ზის. ბიჭს გაეღიმა, როგორც პროფესიულ მსახიობს, რომელიც თავის უმცროს

კოლეგას გასაძხწეგებლად კითილ სიღყყვას ეღყყვის, მხარზე ხელი დაძადო და მითხრა:

– სწორედ ასეთი კრავი მინდოდა!

ხელი ჩაძკიდა და მთხოვა, რეჟისორთან გავყოლოდი. მისვლისთანავე განუცხადა არუნასს – ძე ამის გარდა არაეისთან არ ძინდა თაძამიო.

ასე მაქცია ვალდესმა სენტ-ეგზიუპერად.

თურქძენეთში, ქალაქ ნებიღდაგში, გადაღებახე, ძე და პატარა ვალდესი ძალიან დაეძეგობრდით.

47 გრადუსს სიცხეში ძიხღებოდა ძუძაობა და ძაინც ვერ ვიგრძენი ის, რაც სენტ-ეგზიუპერმა განიცადა საპარამში ძარტო ეოფნისას. რაღაც უნდა ძედონა.. ერთ ძძეფნიერ დღეს განვაცხადე, ღაძე უღაბნოში ძარტო უნდა დავრჩეძეთქი. ეს რომ ჩენი ჯგულის თურქძენძა თანაძეზაერმა შეიღყო. მოვარდა ჩემთან და ხვეწნა დაძიწყო – ეს არა ქნაო. შენ არ იცი, რა არის ძარტოკაცი უღაბნოში, მიძტკიცებდა, შეიძღება ფსიქიკა დავგრღვესო... ძაგრამ ვერაფრით გადაძათქძეგინა.

ასეთი საშინელი ძძეფოთვარე ღაძე ფრონტხედაც კი არ გამიძარებია. ძეჩენებოდა, თითქოს ჩემს გარშემო ვიღაცის თვალები ბრწყინაგდა... ძესმოდა ქარაგნის ზარების წკრიალი, ქვეწარძავლების სისინი, ანახდელულად ისეე საძარისებური სინუძე ჩამოგარდებოდა ხოლმე. ძერე ტურეების მონოტონური ყმუილი ჰკვეთდა სიბნელეს... ველარ გავუძელი და იქვე, ეგზიუპერისთვის განკუთვნილ ერთმოტორიან თვითძფრინავში ჩავკვექი. სარკძელი ძაგრად ჩაკვეტე და დიღას ამღვრეული თვალებით შევხედი. სარკძლიდან ვხედაგდი, როგორ მეძებდა კეთილი თურქძენი. ძე კი გამოსძაურების თავიც არ ძქონდა.

გაბრწყინებულმა რეჟისორმა დამინახა თუ არა, იყვირა, ჩქარა აპარატი, ასეთ ძდგომარეობაში ვერასოდეს ჩავაყენებ

მსახიობსო და ყველაზე რთული სცენა გადავიღეთ – უფლისწული ჭასთან მიიყვანეს, ძფერინავს ქვიძა წყლად ეწვეება და თავზე ისხამს.

ის დღე ამ სცენით დავამთავრეთ. ვალდესი და თურქმენი არ მომშორებიან გვერდიდან. მართალი იყო გამოცდილი თურქმენი, საძინელი ღამე გადავიტანე. მაგრამ შედეგიც ღირებული იყო. ფილმმა კარგად ჩაიარა, რეჟისორმა სენტ-გზზიუპერის მეუღლის აღფრთოვანებული წერილი მიიღო. მისი ქება შეც შერგო.

უფლისწული – ვალდესი დღეს ვილნიუსის თეატრის მსახიობია, ჩვენ ისევ ვძეგობრობთ.

1966 წელს რეჟისორმა ნადეჟდა კომპეგეროვამ მიმიწვია ფილმზე „დღეს ახალი ატრაქციონია“. ეს იყო მხეცების მომთვინიერებლის ოჯახის სანტიმენტალური ამბავი. მართალია, სცენარმა ჩემზე არ დატოვა დიდი შთაბეჭდილება, მაგრამ ჩემი მოძავალი გმირის ეგზოტიკურმა პროფესიამ ძალზე დამინტერესა. ლენინგრადში ჩასვლისთანავე შევუდექი რეჟისორთან „დიპლომატიურ“ მოლაპარაკებას. მე ორი საკითხი მქონდა გასარკვევი. პირველი: მთავარი გმირი იყო დენისოვი, მე კი ქართველი მინდოდა ყოფილიყო. შორე: ვინაიდან მე ჩემს ყველა ფილმში დუბლიორის გარეშე ვმუშაობდი, აქაც იგივე მოვიინდოძე. ჩემი მოსახზრებები გავუზიარე მომთვინიერებელს, კონსტანტინ კონსტანტინოვსკის, რომლის სიტყვასაც გადასწყვეტი მნიშვნელობა ჰქონდა. მან წყნარად მითხრა – ეს ყველაფერი ნაადრევია, ჯერ დიდი გამოცდა გვიღოსო. ვიფიქრე, რა ისეთი რთული სასინჯი გადალება მოძელის, რომ ვერ შევძლო შექმნა ვეფხეთან მუშაობის ილუზია-მეთქი. საგრიმიოროში ვიდექი და სცენარს ვკითხულობდი. ფრთხვენავმ და მძიძე ნაბიჯების წმამ გამომარკვია მობრუნებაც კი ვერ მოვასწარი, ისე ჩავიკეცე სიმძიძისავან სავარძელში. კარში უზარძახარი ვეფხვი აიღანდა ერთიორჯერ

ამლოკა თავისი ხორკლიანი ენით და დაიღრინა ღმერთმა უწყის, კიდევ რას მოიძოქმედებდა აჩქარებული კინოფირივით თვალწინ ჩამიქროლა მთელმა ცხოვრებამ, გამოვექმედილობე ოჯახს, „სჯობს სიცოცხლესა ნაძრახსა სიკვდილი სახელოვანი“ – მეთქი, ვამიელვა და მეც დავეღრინე ვეფხვს – „ახლავე მოშორდი აქაურობას!“ გავბედე და ხელიც კი ჩამოვეკარი თათებზე. ჩემს ვაკვირვებას საზღვარი არ ჰქონდა, როდესაც ვეფხვმა წამსვე ჩამოყარა თათები და ფრუტუნ-ფრუტუნით ოთახიდან გავიდა. შვებით ამოვისუნთქე. „ბრავო-ბრავოს“ ძახილით შემძვარდა კოსტია კონსტანტინოვსკი და გადაძეხვია.

– ოთარ, გრიბი მოიხსენით, როლზე დაძტკიცებული ხართ, – მითხრა რეჟისორმა, – თქვენი გმირის სახელი და გვარი მარტ მესხიევი იქნება, ხომ კარგად ვლერს? რალას ვეჭვოდი. დავეთანხმე. შეეუდექი შუშაობას. სამ კვირაში სამი წლის პროგრამა უნდა გაძველო. პირველ რიგში უნდა შესწავლა მომთვინიერებლის ფოლადის ოთხმეტრიანი მათრახის ხმარება, თავის დასაცავად და იარაღის ბუდიდან ელვის სისწრაფით ამოღება და სროლა ეს არც ისე ძნელი იყო, რადგან საკმაოდ გამოცდილი მსროლელი გახლავართ, მათხრახის ხმარება კი, ცოტა არ იყოს, გამიჭირდა – ფეხები სულ დასისხლიანებული მქონდა.

უნდა მეცხოვრა სამხეცეში, პაწია ოთახში, რომ ცხოველები შეჩვეოდნენ ჩემს სუნს, ხმას, უნდა მომეგლო სამი ვეფხვის, ერთი ლომისა და დათვისათვის შეჭმია, მათთვის დამესუფთაგებინა გალიები, რაც შეიძლება ახლოს უნდა მივსულიყავი გალიასთან, თუ მხეცები ბადეს მოაწყდებოდნენ, უკან არ უნდა დაძეხია.

უძალ უკან დაიწევსო, – ძაფრთხილებდა კოსტია.

იფ. შენი გულისა?! რა იოლია მოასწრო და დალაძებულ ხანაში ესროლო ვეფხვს. როძელიც ელვის სისწრაფით ესხმის

თავს მსხვერპლს და თათის ერთი დარტყმით ხარს ხერხემალს უმსხვერვეს-მეთქი, — გავიფიქრე.

აი, გამოჩნდა ამბრაც. მე ბადეს სამი მეტრით ვიყავი დაძორებული. ამბრამ დაძინაბა თუ არა, ჩემსკენ ვაძოქანდა, ისკუპა და ბადეში გაეხვია მე სააღერსო სიტყვები არ დავიშურე. ამბრა უკან დააბრუნეს. და აი, დღეში ორმოცდაათჯერ მაინც ასე ვხვდებოდით ერთმანეთს მე და ამბრა, სანამ მასში არ გამოშუქავდა ინსტიქტი, რომ ჩემთან მოახლოება არ შეიძლებოდა და რომ ამისათვის ჩემგან ძიღებდა ნუგბარს. ასე მიიწურა ძეორე კვირაც. დაუოკებელი ვეფხვი ბადეს აღარ ეკარებოდა აქვე. ბადესთან ახლოს ჩაცუცქედებოდა ხოლმე და მშიერ თვალებით გასაძრველოს ელოდა.

— შენ უკვე ორი კურსი დაამთავრე და ამიტომ უკვე შეგიძლიათ მოგეთხოვება, — მითხრა კოსტიამ, მე ისე შევეროდა კონსტანტინოვსკისა, რომ არც კი შევეკითხე, რაში გამოიხატებოდა ჩემი ბოლო კვირის გამოცდა. ვინაიდან მე და შენ მივალწივით იძას. რომ ამბრა აღარ გერჩის, ახლა შეიძლება ბადის ჩამოხსნა, — მითხრა მან.

— კოსტია, შენ პირადად ესაუბრე ამბრას? — ვკითხე კონსტანტინოვსკის.

— მე ის ახლოს არასოდეს მიძიმებებს. შენი გულსათვის ჩვენ ერთმანეთს მჭრად მოვიკიდეთ.

როგორც შერე შევიტყვი, კოსტია საგანგებოდ სცემდა და აღიზიანებდა. თავს აძულებდა ამბრას, რათა მე ჩემი ალერსით ცხოველის გული იოლად მოძეგო. და აი, ვდგავარ ვოლიერში, ჩემსა და ამბრას შორის ბადე აღარ არის. კოსტიას გაანგარიშებით ამბრა ჩვეულ ადგილას უნდა შეჩერებულიყო.

კოსტიას გავხუბრე, დებეშას მაინც გაეგზავნი შინ, ბავშვებთან: გამძვიდობებით თქვენი ვეფხვებთან ბეოშარი ძაძა-მეთქი.

გააგზავნი, მხოლოდ ასეთს! მოგესალმებით, თქვენი ვეფხვებთან შეოძარი შამა! – ძითხრა და დასძინა, – აბა, დავიწყეთ, დრო არ იცდის!

და დაიწყო. შემოვარდა ხახადღრენილი, გაღიზიანებული აშბრა, თვალეზიდან ცეცხლს ჰყრიდა. შე ყოველმხრივ მოშხადებული, შშვიდად შევხვდი და აშბრაშაც თავისი ქცევით დამიმტკიცა მეგობრობა, იმ ადგილას გაჩერდა, სადაც მანამდე იყო მიხვეული. ჩემს სიხარულს საზღვარი არ ჰქონდა, გრძელ ჯოხზე წამოცმული ხორცის ნაჭერი გაუუწოდე, აბრამ ისე შესანსლა ხორცი, რომ კოსტიასათვის თვალი არ მოუცილებია, რომელიც იქვე იდგა ფოლადის ბრჭყალებიანი ხელთათმანებითა და ფოლადის მათრახით ხელში შებდეგ ერთი ტუშბოდან შეორეზე ვთხოვე „გადამრძანებულიყო“ ესეც შეასრულა. როდესაც ვეფხვი ჩემი ბრძანებით თავის გაღიას დაუბრუნდა. კოსტიამ შესძახა – ბრავო ოთარ, ბრავო! – კოსტია შექებაზე ძალიან ძუნწი იყო, ეს სიტყვები ჩემთვის დიდ გამარჯვებას ნიშნავდა ჩემსა და აშბრას ორთაბრძოლას თურმე. მთელი ჯგუფი ადევენებდა თვალს. რეჟისორი ნადეჟდა კოშევეროვა გაბრწყინებული თვალეზით შემოძეგება. სტუდიის დირექტორმა პროტესტი განაცხადა, რა უფლებით მიუშვით მსახიობი ვეფხვთანო. კოსტიამ უთხრა – ოთარს ხელწერილი აქვს დადებული, თუ დამავდება აშაში ბრალი არავის ექნებაო. ასე დავიწყეთ შე და აშბრამ პარტნიორობა მოთვინიერებული „ქალბატონი“ იუღია კი კატასავით ძყავდა შეჩვეული. ხშირად ვასკირნებდი ნევის პროსპექტზე ხან მანქანით, ხან ფეხით. მხოლოდ „ტრაპეზის“ დროს აძყდავენებდა თავის ვეფხვურ სასიათს.

სიაშოვნებით ვბხენებ ჩემს უფროს მეგობარს, დიდ მსახიობს ფაინა რანევსკაიას, რომელიც ფილმში ცირკის დირექტორის როლს ასრულებდა. ფილმს მარინა პოლუბენცევა, მხაილ

გლუხსვი და სხვა მრავალი მსახიობი ამშვენებდნენ. ფილმმა გერმანის დემოკრატიულ რესპუბლიკაში ფესტივალის ჯილდო დაიმსახურა.

ფილმის გამოსვლის შემდეგ, ერთ დღეს, თბილისის ცირკის დირექტორმა, ვანო გვინჩიძემ დაძირეკა, ჩვენ 1941 წელს ნიკოლოზ შენგელიას ფილმში „შავი ძთები“ ერთად ვთამაშობდით და ვმეგობრობდით. – ოთარ, შეგიძლია მოხვიდე ჩემთან? დღეს ახალი ატრაქციონია. შეც არ დაეყოფნე, საღამოს მის ლოჯაში ვისხედით. დიდი ინტერესით ეუყურებდი ბუგრიძოვის ლოშბთან ტუშაობას. ბატონი ვანო თვალს არ შაცილებდა ვერ ვხვდებოდი, რაში იყო საქმე.

შესვენების დროს ბუგრიძოვასთან წარმადგინა: – გაციანით, ქართველი მომთვინიერებელი.

– ტუშაობის პროცესში ხართ? – შემეკითხა ბუგრიძოვა.

უხერხულ მდგომარეობიდან ბატონმა ვანომ გამომიყვანა – დიხ, ამზადებს და მე შგონია, საინტერესოც იქნება.

– წასვლისას ბატონმა ვანომ მომაძახა – რა არის, ბიჭო, ქალი ერთ ამბავს აწევს მხეცებს, შენ კი ერთ ვეფხვს ვერ გაუმკლავდები? წარმოიდგინე, ვეფხვის ტყაყში გამოწყობილი ქართველი მომთვინიერებელი...

ახლა კი მიხვდი, რატომ მითხრა ტელეფონში დღეს ახალი ატრაქციონია. – რატომ წარმადგინა ბუგრიძოვასთან.

– აი, სწორედ ამიტომ დაგიბარე. წაშოდი ჩემთან.

გადავწყვიტეთ, ვერ ერთ ვეფხვთან მიშუშავა, მერე, თუ ვივაჟკაცებდი, ახალ ატრაქციონს მოვამზადებდით. დავთქვით, რომ ამის შესახებ ახლობლებს არ უნდა სცოდნოდათ. ვანო გვინჩიძე კოსტია კონსტანტინოვსკის დაუკავშირდა (მან იცოდა რომ კოსტიას გარეშე შე ვერ ვიშუშავებდი). გახარებულმა კოსტიამ უთხრა:

რამდენი ხანია, ვიუბნები ოთარს, ნამდვილმა მამაკაცმა ცირკში მომოვინიერებლად უნდა იმუშაოს-მეთქი.

ფულსაც გამომიყვას საჭირო იყო ჩემი და კოსტიას გამეჩაყრება უსურხს მხარეში და ვუყუხვს ჩამოყვანა მაგრამ შემდგომში მოვლენები ტრაგიკულად წარიმართა – კოსტია დაიღუპა

იულკამ კოსტიას თამაშის დროს თათი ჩაარტყა თავში, კოსტია დაეცა, თითქმის ერთი წუთის განმავლობაში გონს ვერ მოვიდა, როდესაც მოგასუფიერეთ, იკითხა, რა მოხდაო. მე ავუხსენი, რაც მოხდა. ერთი ამ „ქალბატონს“ უყურეთ. რა გამბედაო, თქვა კოსტიამ და იულკასთან ჭიდაობა განაგრძო.

ეს თითქოსდა უძნობენლო შემთხვევა საბედისწერო აღმოჩნდა კოსტიასთვის. თურმე, ტვინში სისხლს გაუყონავს და თითქმის ორი წლის შემდეგ საოპერაციო განხდა.

აი, ასეთი უბრალო შემთხვევის მსხვერპლი გახდა ეს უცბრო ვაჟკაცი... ასე ჩაგვეშალა ქართული ატრაქციონის შექმნის ჩანაფიქრი.

ფილმის „დღეს ახალი ატრაქციონია“, დამთავრების შემდეგ რეჟისორმა ბორის რიცაროვმა მიმიწვია „ალადინის ვეალოხნურ ლამპარში“, სადაც სიამოვნებით და შედარებით იოლად ვთამაშობდი. ამ ძალიან ლამაზმა, ხალისიანმა აღმოსავლურმა ზღაპარმა დამიავიწვია ის სიძნელე და დაძაბულობა, რაც წინა ფილმზე მუშაობას ახლდა.

სულთან ალადინის როლს ვასრულებდი. პარტნიორებიც დიდებული ძეგვდა – ანდრეი ფაიტი, გიორგი ძილიარი, ბორის ბისტროვი, დოდო ჩოგოვაძე. განუშეორებელი ეკატერინე ვერულაშვილი – უაღრესად კოლორიტული მსახიობი, ნიჭიერი, ადლიანი პარტნიორი, სიამოვნებით ვისისენებ მასთან თამაშს. იგი ის მსახიობი გახლდათ, ვისთვისაც დიდი და პატარა როლი მართლაც არ არსებობდა, სულ ერთი ბეწო ეპაზოდშიც კი სდებდა დიდ სიძაროლეს...

„ალადინის ჯადოსნური ლამპარი“ ძალიან მოსწონდათ ბავშვებს და დღესაც ხალხით უყურებენ. იმ დროს ძალიან ვიწადე ფილმის ქართულად გახმოვანება, მაგრამ არ გამოვიდა, ამას გამოდგა მტკიცება – აღმოსავლურ ზღაპარს ქართული სიტყვა დაამშვენებს-მეთქი.

შერე რეჟისორ ასკოლდოვის ფილმში „კომისარი“ ვითამაშე. ეს სურათი მეტად გვიან ნახა მაყურებელმა, მაგრამ დაგვიანებას არ დაუცია მისი ღირსება, ეს გახლდათ ფსიქოლოგიურად ღრმა, საინტერესო დრამა ჩემს გმირს, თეორეტიკარდიელ ოფიცერს, რომელიც წითელ არმიას მიემხრობა, შეუწყვარდება კომისარი ქალი (მსახიობი ნონა შორდიუკოვა), კომისარი ფრონტზე იღუპება ფილმის ძველი ტრადიცია სწორედ ამ ფაქტზეა აგებული.

სამწუხაროდ, ჩემი ოფიცერი თითქმის მონტაჟს ემსხვერპლა. მაგრამ 22 წლის შემდეგ, მოსკოვში პრემიერაზე მაინც მიმიწვია რეჟისორმა.

1969 წელს მიხეილ კალატოზოვი შეუდგა 1927 წელს, 82-ე პარალელზე ჩრდილო ყინულოვან ოკეანეში დაღუპულ ნობილეს ექსპედიციასზე ფილმის გადაღებას. უაღრესად საინტერესო იყო თვითონ ამბავი, ფილმზე მუშაობა, მსოფლიოს ყველა ქვეყნის რჩეული კინოაქტიორები, ნობილეს – თეატრისა და კინოს ცნობილი ინგლისელი მსახიობი პიტერ ფინჩი თამაშობდა ეს იყო უაღრესად ღრმა, ფსიქოლოგიური, მეტად ინტელიქტუალური სახე, რომელმაც განაცვიფრა მაყურებელი.

იტალიელი კლაუდია კარდინალი შეცნინარ-მკვლევარ მალგრემის (მსახიობი ელუარდ მარცევიჩი) სატრფოს როლს თამაშობდა. გასაოცარნი იყვნენ ჰარდ კრიუგერი, შონ ო კონორი, მასიმო ჯიროგი, ლუიჯი ვანუკი, მარო ადორფი, ჩვენგან – მამინ ახალგაზრდები, დღეს – სახელმწიფო აქტიორები: იური სოლომინი, ნიკიტა მიხალკოვი, თენგიზ არჩვაძე, ირაკლი

ზიზანიშვილი, დონატას ბანიონისი, იური ვიზორი, ბორის ხმელნიცკი და მე...

ჩვენ ერთმანეთს რეპინოში, კინემატოგრაფისტთა დასასვენებელ სახლში ვხვდებოდით დილის 8 საათზე სასაუბროდ, სადაც დინჯად და ლაღად შემოდოდნენ მსახიობები. ყველა თავის მძობლიურ ენაზე ესაუბებოდა დაძვდურთ და ძინეულ ადგილზე ვდებოდა. ეს იყო გუნდი ვარსკვლავთა...

მხვილ კალატოხოვემა ტაშისა და ვაშას ძახილში წარგვადგინა და სუფრას მიუჯდა.

უცებ, ბორის ხმელნიცკი ჩემსკენ გადმოიხარა და ჩამჩურჩულა: – უყურე, ოთარ, იმათ სუფრაზე რძე, კარაქი და ხიზილალა უწყვიათ და ჩვენ – გალოკილი თითი!

– დაიცა, ბორია, მოვა ფარეში და ჩვენც შევუკვითავთ.

ამ დროს ფარეშიც წამოგვადგა თავს:

– ყმაწყვილებო. გუფთას ძიირთმევთ?

ბორიამ ჩაინითხითა:

– არა, გენაცვალე. საუხმედ გუფთას არ მივირთმევთ. მოგვიტანეთ. თუ შეიძლება კარაქი, ერბო-კვერცხით...

მაგრამ ფარეშმა სიტყვა გააწყვიტინა:

– არა, არ შეიძლება... მაგათი საუხმე რ მანეთი ღირს, თქვენი – 2 ... აბა. ძოიფიქრეთ, რა მოგართვათ... ძალე ძოვალ და ცარიელ სუფრასთან მიგვატოვა.

ამ ამბავმა, ეტყობა, მეზობლის, პიტერ ფინჩის ყურადღება მიიქცია მან თარჯიმნის მეშვეობით შეიჭყო კონფლიქტის მიზეზი წამოგდა და ძთელი დარბაზის გასაგონად მტკიცედ განაცხადა: – ჩეჩონი ჩემი მეგობარია (მე ფიზიკურად ძლიერი მექანიკოსის, ჩეჩონის როლს ვთამაშობდი, როგორც ცნობილია, ყინულეთში ექსპედიციას საჭმელი არა ჰყოფნიდა. ჩეჩონისთვის ნობილეს ყოველთვის ჰქონდა ვადანახული რაიმე) და არავის დავაჩავგრინებ!

ასე არ არის? – მიმართა პიტერ ფინჩმა თანამეინახეთ, ყველანი წამოდგნენ და დასტურად ჩანგლები თეფშებზე დააკაკუნეს.

– და, საერთოდ, მოეითხოვ, არაუთარსი განსხვავება არ იყოს მსახიობებს შორის – ჩვენ ერთნაირ პირობებში მოვცხდება მუშაობა!

ასე გამოხატა სოლიდარობა პიტერ ფინჩმა, ხოლო ზუსტად ერთი თვის შემდეგ კი ჩვენ, საბჭოთა მსახიობები სამინდოდ შევრცხვით ჩვენი უცხოელი კოლეგების წინაშე.

დილაადრიან საკამბულოს (საგრომიოროს) წინ, ფოიეში ვიყრიდით ხოლმე თავს. მივედი თუ არა, მარიო აღორფი და ჯიჯი ვანუკი შემომეგებნენ, ალგ ზნებულები იყვნენ. დღეს რომში მსახიობთა გაფიცვაა, ვადასახადების შემცირებას თხოულობენ. ჩვენც მხარი უნდა დავუჭირათ მათ. გადადება არ უნდა შედეკოსო, – მიიხრეს რაღა უნდა მეთქვა, დავუთანიხმე. ცოტა ხნის შემდეგ ასისტენტმა მთხოვა, დირექციაში მობრძანდითო. ჩატარდა სათანადო ღონისძიება და საბჭოთა მსახიობები ჩაცმულ-მოკამბული უკლებლივ გამოცხადდით ვადასალებ მოედანზე. უცხოელი მსახიობები და განსაკუთრებით პიტერ ფინჩი გულნატკენი გვიყურებდნენ. სირცხვილით თავი სად წაგველო, არ ვიცოდით. კარგა შემცბარნი გახლდით, მათ თავგამოდებით და მხურვალედ დაიცვეს მსახიობის ღირსება, ჩვენ კი...

რა იქნებოდა, მათთვის მხარს რომ დაგვეჭირა? მათ თვალშიც ხომ აიწყდა საბჭოთა მსახიობის სახელი, ვანა რას თხოვდნენ უცხოელი მსახიობები – ვადასახადები შეგვიძვირეთო! ეგ ერთგვარი ჩაგვრის წინააღმდეგ ამხედრება იყო და ჩვენ ხომ მუდამ ჩაგრულთა მხარეზე ვართ! რა ღირსეულნი გამოყწნდებოდით უზარმაზარი სოციალისტური ქვეყნის ხელოვანნი უცხოელთა წინაშე.

რა ენა იტყვის, რაც ჩვენ მამინ დრო და ენერგია დაჭბარჯეთ უცხოელ კოლეგებთან წინანდებური ურთიერთობის აღსადგენად.

ადამიანის ბუნებრივი სულიერი მოთხოვნაა დემოკრატია, ღირსების, პიროვნულ უფლებათა შეუღალავობა. ეს კი ხელყოფილი იყო მაშინ. დღეს, ჩვენი ვალია, თითოეული მოქალაქის ვალია, გაუფრთხილდეს ყოველი ჩვენგანის ღირსებას, რადგან პიროვნების ღირსების პატივისცემა სახელმწიფოს, ქვეყნის ავტორიტეტსაც ამაღლებს... ჭაბუა ამირეჯიბის ერთი გმირი „დათა თუთაშნია“ ამბობს – ადამიანი ოჯახის იქით ოჯახის დესპანია და ქვეყნის გარეთ – ქვეყნისაო, ჩვენ კი შინ ვერ გამოვდექით მაშინ კარგი დესპანიაო...

ღმერთმა ნუ შეძობარუნოს ის დრო!

მახსოვს ჩემს ყმაწვილობაში, მარჯვანიშვილის თეატრის ბუბნერაში მსახიობები რა ღირსებით ატარებდნენ მსახიობის სახელს, რა დიდი ემოციით აღვივებდნენ მაყურებელში კეთილშობილურ, ერის და ქვეყნის სიყვარულის გრძობებს, ქართველ კაცს უღვიძებდნენ დიდი ხნის მიძინებულ ეროვნულ პოტენციალს...

პატერ ფინჩი ჩვენზე ბევრად უფროსი იყო, ამიტომ მის შეწუხებას ვერიდებოდი, თუმცა კი გულით ვცხურდა მასთან ყოფნა.

მართო აღორფი უცებ დაგვიძეგობრდა, სიცოცხლით სავსე, ხალისიანი, გიჟმაჟი მთელ თავისუფალ დროს ჩვენთან ატარებდა

რომში ყოფნისას შინ მიგვიწვია იური სოლომინი, ბორის ხმელნიცკი. ეღუარდ მარცვეიჩი, ირაკლი ხინანიშვილი და მე, როგორც თვითონ გვიხზრა, სპაგეტის 76-ე ვარიანტის გასასინჯად (მართო გვიმტკიცებდა – სპაგეტის მომზადების 97 ხერხი არსებობსო).

იგი რომის ფეშენებელურ უბანში ტრასვეტერში, სამხართულიან სახლში ცხოვრობდა მან ვიღის კახით მოჩრდილულ აივანზე გაგვიშალა სუფრა. სასმისები ჩინხანოთი აგვიესო და მე და ირაკლის გადმოგვხედა. მარიოს ჩვენებური კახური ჰქონდა

ნაგებები, მიჭვდიტ, აინტიერესებდა, რას ვიტყვოდიტ იტალიურ ლეინოზე.

არაჩვეულებრივი საღამო იყო. ნაჩი ნათელი, თბილი, გამჭირვალე ჰაერი გვესაღბუნებოდა ჩვენს ქვევით გამლილი რომი მართლაც საოცარი სანახავი იყო.

ლეინოზ და საღამოზ ენა აგვიხსნა, უკვალოდ გაქრა ღაძაბულობა, რომელიც უცხოეთში ყოფნას ახლავს თან...

მეორე დღეს მარიამ ჩამიღაპარაკა – გაღაღებს შემდეგ მანქანაში გელოო.

..გავცდიტ რომს, კინოკადრებივით იცვლებოდა გარემო.

მარიოზ ყავის ფინჯანი პაწია მაგიღაზე დადგა. სპილომეტრს დავხედე – 160 კილომეტრს უჩვენებდა. ფინჯანში კი ყავა არც ირსიოდა. მარიოს გაეღამა მე – ჩვენი გზები გამახსენდა...

სოფელი აპრელია 40 კილომეტრით არის დამორეზული რომზე. ვიწრო, ღამაზი ქუჩები გავიარეთ და ძველისძველ ერთსართულიან სახლს მივადექით. შობიბინე შოლი ამშვენიებდა ეზოს. შემოგვეგება ბომბორა ნაგაზი და წკმუტუნით შეახტა მარიოს მკერდზე. სანამ მასპინძელი ძაღლს ეთამაშებოდა, სანდოს გავხედე; და, როგორც ზღაპარში ხდება ხოლმე, უცებ, ღია სარკმელში ოქროსთმიანმა ნიშუამ გაიღეღა.

მასპინძელი შინ შემიძღვა გრძელი დერეფნის კედლებს ძველთუძველესი იარაღი ამშვენიებდა. კერძო მუზეუმში ხომ არ მომიყვანა-მეთქი. ჩემმა მეგობარმა გავიფიქრე და უმაღ ვეფხვის, დაივისა და ღომის ტყავებით მოცობულ დიდ სიბინში აღმოვჩნდი. მყისეულად, სარკმელში დანახული მშვენიერება ავახოს ნახტოვით ყელზე შემოეხვია მარიოს, თან ხალსიანად მოძესალძა – სალიუტ, ოთარო! დავიძაბე, თვალი მეორე მხეთუნახავისკენ გამექცა. ის კი, მშვიდად იჯდა სავარძელში და წიგნს კითხულობდა. როდის-როდის იწება თავის აწევა, ამათვალისკრა და ღიმილიტ გამოიმიწოდა ხელი.

თვალი მომჭრა მისმა მშვენიერებამ სარა, არა, პირველად ღია ელიაევას ხილვამ გაძაოვნა „ბაში-აჩუვის“ ღამის გადაღებზე). ალბათ, კარგა ხანს გაგრძელდებოდა ჩემი ვაოცება, მარიოს რომ არ ეშველა...

ცოტა ხნის შემდეგ მე, მარიო, ბრიჯიდ ბარდო და მისი „ტყუებისცალი“ დუბლიორი – ჩემი ძასპინძლის სატრფო, „მშვიდად“ შევიძინოდი ყავას და ფრანგულ კონიაკს. ისმოდა მუსიკა. თვალწარბტაცი იყო თაყვანისმცემლებსა და ჟურნალისტებს გამორიდებული, შინდისფერ ლაიკის შარვალსა და ხალათში კვართში გამოწყობილი ბრიჯიტ ბარდო. მარიომ თვალი ჩაძიკრა. უცებ, ბრიჯიტმა ხელი დაძიქნია და ეზოში გავარდა. სპორტულ ბჭეში ძვედარი ქალი ძაცდურად ძილიძოდა. ეისკოუბე და გვერდით მიეუჯავიქი.

თავაწყვეტილი მიქროდა მანქანა. ოქროს თმებს ქარი ურხევდა ბრიჯიტს, მართობდა მისი ელვარე ტანია.. სპიდომეტრის ძოუსეგნარი ისარი 190-ს უჩვენებდა, მერე 220-საც გადაატარბა..

ხომ არ გეშინიაო, – შემომღიმა ბრიჯიტმა

ხელები გავმაღლე – პირიქით, უდიდეს სიამოვნებას მანიჭებ-ძეთქი...

... ბრიჯიტმა სწრაფად მოაბრუნა მანქანა, აპრელიის ქუჩები ჩავიქროლეთ და მარიოს ვილას მივადიქით...

მხიარულად შეგვხედნენ მარიო და ოქროს თმიანი.

ბრიჯიტმა ტაში შემოჰკრა და უჩინარბა ხელბა მუსიკა ჩართო, მეორე ტაშზე საგანშშო სუფერა გაიშალა...

ქალები ტანსაცმლის გამოსაცვლელად გავიდნენ.

– უთხარი, შარვლით დარჩეს, ძალიან უხდება, – წაჯურხულე მარიოს.

– შენ უთხარი, მაგის თქმის უფლება უკვე მთიბოვი, – ხმაძაღლა მოძაძახა მარიომ...

ეს იყო 1969 წელს, მერე, სამწუხაროდ, აღარ შევხვედრივარ ბრიჯიტს.

ის საოცარი საღამო კი საქუდაძოდ დამამახსოვრდა...

მარიოს კი 1974 წელს, კენის აეროპორტში შევხვდი – გადაღებაზე იყო ჩამოსული, მე ტანზანიაში დარ-ე-სალეშში მივფრინავდი.

დიდებული დრო გავატარეთ ინდოეთის ოკეანის სანაპიროზე, ფეშენებელურ რესტორანში.

1980 წელს რომში, ფილმში „ცხოვრება მშვენიერია“ სათაძაძოდ მიმიწვიეს. მარიო იტალიაში არ დაძვდა – ამერიკაში იღებდნენ თურმე.

ამ სურათზე მუშაობისას ბევრ საინტერესო მსახიობს შევხვდი – დიდებულ ჯან-კარლო ჯანიჩის და მშვენიერ ორნელა მუტის...

აწ ნეტარხსენებული ვალერიან გუნია უნდა გავისვენო, რომელიც ილიასა და აკაკის მხარდამხარ იღვწოდა საქვეყნო საქმისათვის, კაცურკაცობისათვის...

პიტერ ფინჩიც ხომ ამასვე ქადაგებდა. ის ამაცობდა, რომ იყო ინგლისელი მსახიობი და შეძლო თავისი ერის ბედნიერებისათვის თავი შეეწირა. მისმა ამ თვისებამ დაგვაახლოვა სწორედ.

პიტერმა ცოტა რუსული იცოდა და ჩვენს ურთიერთობას ეს აადვილებდა. ერთხელ მან დიდი პატივისცემითა და სიყვარულით გაიხსენა ლონდონის საბალეტო დასის მოციკვავე წარმოშობით ქართველი, წერეთლის ქალი. სიტყაბუკეში მისი თაყვანისმცემელი ვიყავით და მერე უცებ მკითხა: – ოთარ, მე თითქმის ყველა ენაზე ვიცი სიყვარულის გამოხატვა, როგორ იქნება თქვენებურად?

– მიყვარხარ, – ვუთხარი.

– როგორ? გაიმეორე! – მიყვარხარ!

– მიყვარ-ხარ! –

წამით ჩაფიქრდა. მერე, შეძომხვდა და გაიმეორა:

– მიყვავყვა, მიყვავყვა! ეს ხომ არწივების ენაზეა!

ამის შეძლებე ყოველ დილით ამგვარად შესაღებებოდა ხოლმე – ოთარ, მიყვავყვა! მახსოვს, რომში ერთ უძველეს რესტორანში მიგვიწვია პიტერმა. ეს რესტორანი იმითაც იყო ცნობილი, რომ საუკუნეზე მეტხანს მხოლოდ ერთი გვარის, ერთი ოჯახის საკუთრება განდდათ: თანაც, ახლანდელი პატრონის თქმით, მის წინაპრებს წესად ჰქონდათ, გამოჩენილ მხატვართა, მწერალთა, მსახიობთა თუ პოლიტიკოსთა ავტოგრაფების შეგროვება ასე გაჩენილა რესტორნის დარბაზებში დეგას, გოგენის, პიკასოს და სხვათა ტილოები. თან, ფოტოგრაფიც ჰყოლია რესტორნის პატრონს – ხან საგანგებოდ, ხან ჩუქად უღებდა თურმე სურათებს იმ სახელგანთქმულ ადამიანებს.

... სუფრა ძალიან ლამაზად იყო გაშლილი, რა გინდა სულ და გულო. რომ გენატრა და იქ არ ყოფილიყო!

პიტერი ვიღაცას ელოდა და ამგვარად ღელავდა ამასობაში, მოვასწარი და ოცნებით პიტერ ფინჩი საქართველოში ვისტუშრე და, რაც მის სუფრას აკლდა, ის დაეუმატე – კიტრი და პამიდორი, გუდის ყველი და ხაჭაპური, ჩვენებური მწვადი, ნივრიანი ქათამი და შეძწვარი წიწილა, სულგუნი და ღომი, ხაშლამაც კი შეძოდგი სუფრაზე. კახურმა დეინომაც დამიმშვენა ლხინი და ის იყო, ქალაქური ზურნა-ღუღუკი უნდა მოძეწვია, რომ სწორედ ზურნის ხმა ჩამესმა.

თვალეები ვეჭყიტე და რა დავინახე – ამაყად მომდიმარ პიტერს გვერდით მოკლეკაბიანი შოტლანდიელი ედგა რაჭული გუდა-სტვირით ხელში და მთელი მონდომებით უბერავდა.

– ბატონებო, გაიცანით, ჩემი მეგობარი, გამოჩენილი სკოტლენდელი მესტვირე – გამოგვიცხადა პიტერმა და... და

დაიწყო ქართული ქეიფი შოტლანდიურ სტვირზე (რუსმა მსახიობებმა კარგად იცოდნენ, რა იყო ქართული ღზინი და მხარი ამიბეს).

დილით რომი შევძარით ინტერნაციონალური სიმღერებით. პიტერი დაუოკებელი იყო, ასეთი ღამაში, მომხიბლავი, კეთილშობილი. ვაჟკაცური იგი ალბათ არასოდეს უნახავთ. მღეროდა კიკვაკვა, სულით და გულით ლალობდა, თითქოს გვემშვიდობებოდა. თითქოს გრძნობდა, ეს ბოლო გაჭრა იყო – ძალიან ძაღვ ლოსანჯელესის სასტუმროში ძოულოდნელად გარადაიცვალა დიდი ინგლისელი მსახიობი და მოქალაქე.

გული მწყდება, რომ ვერ მოვასწარი საქართველოში მოქეწვია და ჩემი საშობლო გამეცნო მისთვის. მახსოვს, შავი ნაბადი ვაჩუქე და ძალიან გაუხარდა – ფილმის პრემიერაზე ეს ნაბადი უნდა მოვისხა და ინგლისელები გავაოცოო...

ყველასაგან გამოირჩეოდა ძარით აღორფი. იგი ნაღდი კაკასიელი იყო – ფიცხი, ხალისით სავსე. ძალიან ძაღვ მსწავლა რუსული ენა – ჩვენს შეგობრობას შეამავალი რომ არ დამჭირებოდა.

ასე ვშეგობრობდით, ასე კეთილად ვუდევით ერთმანეთს გვერდში, არქტიკის მძიძე დღეები რომ გადაგვეტანა. რაღა ნობილეს და მისი ექსპედიციის წყალებს და რაღა ჩვენი! ან ეს თეთრი დათვები რანი იყვნენ – იმ ცივ, თეთრ ღამეებში, დათოშილებს როცა მოეპრიანებოდათ, მაშინ ჩაგვიძლიდნენ გადაღებას. ესენი ვინ შეძიჭრნენ ჩვენს სამეფოში, დაგვინახადნენ თუ არა. თამამად და ყინჩად რომ წამობაჯბაჯდებოდნენ. დათვები მოდიანო... რომ გავიგებდით თავქუდშოგლევილი გავებოდით გემზე. ასე გრძელდებოდა მანამ, სანამ გამოცდილმა მფრინავმა აკურატოვმა არ გვიშველა მან ვერტმფრენი ყალყზე შეაყენა, ჩართო და ატეხილი ქარიშხლით დათვები განდევნა. კარგახნით მოვისვენეთ და გადაღებაც განვაგრძეთ.

ორნელა ძუტის აღიარება სარეკლამო ფილმებშია მოუტანა და ეს მომხიბლავი, საოცრად გულკეთილი, ხალისიანი, უშუალო ყმაწვილი ქალი იტალიელი ახალგაზრდობის კერპად იქცა.

... მამონ, როცა ჩვენ ფილმს ვიღებდით, იგი ძეტად ახალგაზრდა, ყველას გვატყვივებდა სიწრფელითა და კეთილშობილებით. არავინ ვიცოდით, თუ რა ხალისით მალავდა უდიდეს სევდასა და გულისტკივილს – ორნელას ქმარი გაყრის უფლებას არ აძლევდა – ან ძილიანი ღირა მოძეცი, ანდა, ბაქშვის ნახვას არ გაღირებო. შემდეგ კი თავისუფლების მოსაპოვებლად და შვილის დასახსნელად ძართლაც გადაიხადა გარკვეული თანხა.

გადაღება რომის ძველ უბანში, ტრანსვეტერში გვჭონდა. აქ ვატარებდით მთელ დღეს.

ძალიან ძეგობრული ჯგუფი იყო და რა თქმა უნდა, სიამოვნებით ვმუშაობდით. გადაღებებს შორის – ორნელა და ჯან კარლო ჯანინი მოძრავ ოთახებში ისვენებდნენ. საუბრობდნენ, იკამბებოდნენ (კონტრაქტით ასე იყო გათვალისწინებული), ეს კი არა, მანქანებიც ემსახურებოდნენ რომ შინიდან მშვიდად, აუღელვებლად მოსულიყვნენ და წვრილმანებზე დრო და ენერჯია არ დაეხარჯათ.

აი, ასეთი პატივისცემა იციან კაპიტალისტებმა იმათი, ვინც საქმეს აკეთებს.

ჩვენ, საბჭოთა მსახიობები, ერთად ვისვენებდით. ერთად ვსაუბრობდით, ერთად ვიკამბებოდით, ერთად მივდი-მოვდიოდით.

ერთ დღით, საუბრობისას, მანქანა მოგვადგა, იქიდან ორნელა გადმოხტა და რაღაც აურნალის ფრიალ-ფრიალით მომეჭრა.

– სენიორ ოთარო, ნახეთ, ამ ჭორიკანა აურნალმა რა დაწერა ჩვენზე? – ძკითხა მხიარულად, გვერდით ჩამოძივდა და აურნალი გადაშალა. გავოგნდი.

ჟურნალის რამდენიმე გვერდზე მხოლოდ ძე და ორნელა ვიყავით – ხან ძობიძარნი, ხან – ჩაფიქრებულნი.

– გახსოვთ, კაფეში ხელისგულზე რომ მიძკითხავით, ის ძობენცია, – ძითხრა ორნელამ.

ძაინც რა უცნაურები არიან ეს ჟურნალისტები! რას არ ძოიგონებენ. ერთ ფოტოზე ორნელას ყოფილი ქძარიც კი იყო ჩაძონტაყებული.

ძსხვილი შრიფტით აწეობილი ფოტოების წარწერები ერთობ სასაცილო იყო.

„ძუტი დაბრუნდა რუსეთიდან თავის ძალძერთებელ თანძლებთან ძსახიობ ოთარ კობერიძესთან ერთად, რაძაც დიდი ძითქმა-ძოთქმა გამოიწვია“.

„ორნელა თვალებით ეარშიყება კობერიძეს – ძასზე განძაიარალებლად მოქმედებს ქალის ძაცდური დიძილი“.

„ორნელამ შეხედვის დირსიც არ გახადა ფედერიკო ფაკინეტი (ორნელას სატრფო – ოკ.), რომელიც მარტო ზის კუთხეში და ნერვიულად იკნეტს ფრჩხილებს. ძსახიობის ძთელი ყურადღება მიძყრობილია კოლეგა ოთარ კობერიძისადმი“.

„რა სინაზეა!... ხელი, რომელიც გაწვდილია გაბრწყინებული ორნელასადმი, კობერიძეს ეკუთვნის... ფილძის, „სიცოცხლე ძშეენიერია“ ორი გძირი არ ძალაგს მათ შორის გაბძულ ურთიერთობას. ორი თეგა, ქართეელი ძსახიობი თავს ევლება ჩვენს ვარსკვლავს“.

„სადამდე უნდა მივიდეს გამიჯნურებული ქალი, რა ძოთძინების უნარი უნდა ჰქონდეს, რომ აძდენ დამცირობასა და თავის ძართლებას გაუძლოს. ფედერიკო ფაკინეტის სიყვარული ძვირად უღირდა და უღირს ორნელას. ქალს ფინანსურად რომ დანძარებოდა, ფედერიკომ უამრავ თამასუქს მოაწერა ხელი. ორნელამ, ოღონდ კი ძის გვერდით ყოფილიყო ქძართან, ალესიო

ორანოსთან მართალია დიდი წვალეებით, მაგრამ მაინც მოახერხა გაყრა ქმარმა კინალამ ქალიშვილი, პატარა ნიკი წაართვა დედას. მამობაზე უარი თქვი-ქეთქი, ვეხვეწი, მაგრამ უარი მითხრა, – განაცხადა ორნელამ, როცა ალესიო ორანოს თანხმობის გარეშე მიჰყავდა ბავშვი უცხოეთში. ფაკინეტისთან შექმნილი არაოფიციალური ოჯახი საზოგადოებამ არ ცნო. ამიტომ ორნელა იძულებული გახდა, „საკუთარი საწოლი ქუჩაში გამოედგა“ და ნიკის ნაძღველი ძაძის სახელი გაემძილა, რაც ფაკინეტის ძაინცდაძაინც სასიამოვნოდ არ დარჩენია და სატრფოს გადაღებაზეც კი არ წაჰყვია რუსეთში.

საოცრად დაბნეული და ამკარად გამოჯნურებული ორნელა რომში დაბრუნების შემდეგ უკვე აღარ ეკარებოდა ქართველ კოლეგას. მან მხოლოდ ფილმის პრემიერის შემდეგ გამართულ შეჯლისზე გადიყარა ნალველი“...

ამას უკვე შემდეგ წერდნენ...

არადა, ჩვენ მხოლოდ კეთილი შეგობრები ვიყავით.

ჯან კარლო ჯანინი იტალიაში ერთერთი სახელგანთქული მსახიობია იგი მრავალ იტალიურ და უცხოურ ფილმში თამაშობს, ჩვენს სურათში მთავარ როლს ასრულებდა ძალიან გულღია და ჭკვიანი ადამიანი განლდათ, იოლადაც დაჰქეგობრდით. თავისუფალ დროს ხშირად ვიკრიბებოდით მასთან ვიდეოფილმების სანახავად. მას სახლში საგანგებოდ ჰქონდა მოწყობილი ვიდეოდარბაზი, ძალიან ამაყობდა – ორი ათასამდე ვიდეოფილმი მაქვსო. როცა გადაღებაზე ვიღლები, ჩაეიკეტები აქ და ამერიკულ ვესტერნებს ვუყურებ, ვერთობი და კარგადაც ვისვენებო, – მითხრა ერთხელ. გამიკვირდა: ასეთი შესანიშნავი პირობები აქვს და რა ღლის-მეთქი. ვიფიქრე, ის კი არ გავითვალისწინე, რომ ჯანინი რთული შემოქმედებითი პროცესით იღლება და არა ისე, როგორც ჩვენ, შრომის არასწორი განაწილების გამო,

ცხოვრების მოუწყობლობის, შეძოქმედებითი პროცესის უგულვებელყოფის გამო.

ჯან-კარლო მიძინებდა გულის ტკივილს, გაეღიმა და ისეთივე ძედალიონი მისახსოვრა, როგორსაც თავად ატარებდა. ძედალიონს აწერია „მარტო შენა ხარ შენი თავის მშველელი“. ეს მართლაც ასეა! ძადლობელი ვარ ჯან-კარლოსი ამ საჩუქრისათვის.

„სიცოცხლე მშვენიერია“ კარვად მიიღო მაყურებელმა მე, გარდა ამ ფილმზე მუქაობის სიამოვნებისა, დამრჩა კეთილი მოგონება ორნელა მუჭისა და ჯან-კარლო ჯანიზზე, ვინ იცის, ზგებ, ისევე შეგზვდეთ ერთმანეთს გადასაღებ შოედანზე.

... 1970 წელს ტაჯიკი რეჟისორი, ბორის კიშიაგოროვი ფირდოუსის „შაჰ-ნაშეს“ ეპიზოდების გადაღებას შეუდგა. გერანზე უნდა გადაეტანა გმირი როსტომისა და ზურაბის ცხოვრება (ფილმებსაც ასე ერქვა — „როსტომი და ზურაბი“ და „თქმულება სიაუშზე“). ქართველები ოდითგანვე ჩინებულად ვიცნობდით ამ ნაწარმოებს და როსტომ-ზურაბის სინაუქენი არ არის ჩვენთვის უცხო. ჰოდა, როცა ფილმის გადასაღებად ემზადებოდა ბორის კიშიაგოროვი, მრავალი ფილმი და მსახიობი ნახა. ძალიან მოსწონებოდა „შამლუქი“. თუ გინდათ რომ ფილმი გამოვიდეს, ახლავე ოთარ კობერიძე ჩამომიყვანეთო, ეთქვა — წარმოიდგინეთ, რა შესანიშნავი წყვილი იქნება როსტომი — ბიმბოლათ ვატაევი და შაჰ ქავეუსი — ოთარ კობერიძეო. ჩემთან მოსალაპარაკებლად მეორე რეჟისორი, ენაქარდიანი მიმა მულაჯანოვი გამომიგზავნეს. მიმამ შექერ-ყანდიან სიტყვებს ასევე შექერ-ყანდივით ტაჯიკური ნესვები მთაყოლა და აღმოსავლური ტკბილი სიჯიუტით გამომიცხადა — თუ დუძანებში არ წაშომევივით, აქვე, თქვენს თვალწინ მოვიკლავ თავს, რადგან იქ ნაღდად არ ჩამესგლებათო. აბა, ასეთ მშვენიერ ვაჟკაცს სასიკვდილოდ როგორ ვაგვიძეებ? წამოგყვები-მეთქი,

ვუთხარი. ამის თქმისთანავე ძიშა მეცა – კაი მაგარი ბიჭი იყო – და ჰაერში ამისროლა.

– შენ აგაშენოს ღმერთმა..

თვითმფრინავი ღამის 12 საათზე მიფრინავს ტამკენტში. ბილეთებზე არ იღარდოთ, უკვე აღებული საქვსო, – მომხარა

– რას ამბობ კაცო, ასე უცებ რანაირად წამოვალ? სცენარი ხომ უნდა წავიკითხო? – მაგას მოესწრები, – დამამშვიდა ძიშამ და გაქრა.

დავრჩით მარტო მე და შაჰ-ქაჯუსი. კარგა დიდხანს ვზომეთ და ვწონეთ ერთმანეთი, ბოლოს, მაინც ხელი ხელს მივეციო და..

ღამის სამ საათზე დუშანბეს აეროპორტში დაგვხვდნენ რეჟისორი ბორის კიშიაგაროვი, ჯგუფის დირექტორი, ასისტენტები, მსახიობები, დიდებული ვაჟკაცი ბიძმოლათ ვატაევი

ფულავის მომზადების ურთულესი რიტუალი ჩინებულად ჩატარდა მოგვიტანეს წვრილ-წვრილი, წელში გაწყვიტილი ჭიქებით მწვანე ჩაი, აღმოსავლური ტკბილეული – ნულლი და ჩამინი. ჩირი და რაქათ ლუქუში.. კენესოდა თარი, ცას ხევედა გაფი, ცეცხლის ენებზეით ცეკვავენენ შავთვალა ხათუნები.

– ეს ყველაფერი თქვენთვის არის მოწყობილი, მიიღეთ და შეიფერეთ ვითარ-შაჰ ქაჯუსმა, – წამჩურჩულა ბორის კიშიაგაროვმა.

მივხვდი, რეჟისორია უკვე დაწყებულიყო.

კიდევ კარგი, „შაჰ-ნამეს“ ხამი არ ვიყავი პაპა ეფრემისაგან ბეგრი რამ გაძევონა „მეფეთა წიგნის“ გმირებზე. ყველა ბიჭვით მეც როსტომობა შეზახნებოდა, მხიბლავდა ჭკვიანი, უებრო მუომარი შაჰ-ქაჯუსიც, ეს ღვარძლიანი, პატივმოყვარე მყრობელი საოცრად ტრაგიკულ პიროვნებად მესახნებოდა.

მაგრამ ნაწარმოების ცოდნა ერთია და მისი იმგვარად გათავისება, რომ შერე მყოფებელმა თხზულების ჭეშმარიტ

გმირად გალიაროს, ძნელი, ამისთვის მომზადებას დრო სჭირდება. გამოცდილმა რეჟისორს ეს კარგად უწყოდა და სასწრაფოდ მომამარაგა სათანადო ლიტერატურით, დახარბებული ვეცნობოდი ყველაფერს. რისი გაცნობაც იყო საჭირო.

სასინჯი გადალება დაინიშნა.. ველეავედი..

პირველმა ბორის კიშიაგიროვმა მოგვილოცა ბიბოს და მე.

– ახლა ხომ მიხვდით, რატომ აგაფორიეჩეთ? ჭკმშიარტი შაპ-ქაუუსი და როსტომი მინდოდა – შესძახა ვგუფის რეჟისორმა.

ბორის კიშიაგიროვს ტრილოგიის გადალება უნდოდა. ეს მართლაც რომ გრანდიოზული საქუშაო იყო. წარმოიდგინეთ, აღმოსავლური სიძლიდრე და დამაბრძავებელი კოსტიუმები, ურთულესი დეკორაციები, უდიდესი მასობრივი სცენები! და 47-48 გრადუსიან სიცხეში მუშაობა! ვილებდით ქალაქ ისრაფში. პაპანაქებაში, მაგრამ იმდენად საინტერესო იყო საქუშაო, დაღლას თითქმის ვერ ვგრძნობდით.

ფილმს დიდი წარმატება ხედა წილად მთელ აღმოსავლეთში და არა მარტო იქ! მაშინ, მოგუხსენებათ, იოლი არ იყო საერთაშორისო კინოფესტივალზე მოხვედრა – ამას დიდი ენერგია და ნათელ-მირონობა სჭირდებოდა. ბორის კიშიაგიროვი კი ის კაცი არ იყო, სრიკებით ეძებნა ასპარეზი. ამბობდა, კარგი ფილმი ყოველგვარი პრიზისა და პრემის გარეშეც გაიკვლივს გზას ხალხის გულისკენო.

შუა აზიაში ჩასულ ოთარ კობერიძეს შაჰის საკადრისად ხვდებოდნენ. აზისა და აფრიკის ქვეყნების ტაშკენტის საერთაშორისო ფესტივალზე საქართველოს დელეგაციას განსაკუთრებული მღელვარებით ელოდნენ. სასტუმროში საუკეთესო ნოტერი დაჯავჭმული იყო. მოვიდა? არ მოსულა? ისძოდა ჩურჩული. როგორც იქნა, ჩამოფრინდა თვითმფრინავი. ტრაპიდან ჩამოსული ყვავილების ზღვა დახვდათ, ოთარ

კობერიძის დანახვაზე მუხლი მოიყარეს დაძვებულურება და შაჰს მოწიწებით დაუთმეს ვხა... სასტუმრო ხალხს ვერ იტყვედა... ბატონი ოთარიც გულწრფელი სიყვარულითა და პატივისცემით ხვდებოდა „ქვეშევრდომთ“, მოიკითხავდა, ესაუბრებოდა.

(შემდეგ გვითხრეს, შუა ახიაში ბატონ ოთარს უთვალავი კარგი საქმე აქვს გაკეთებული). ნომერში აღმოსავლური ხილით თავმოდგმული ვიებერთელა ვერცხლის ლანგრები და ყარყარა სურებით ბანგივით ელოდა „შაჰს“. სურნელს აფრქვევდა ეკბანტანას ვარდები... ხალხმა გენიალური ფირდფუსის გმირად, ნაძღველ შაჰ-ქაყუსად მიიჩნია მსახიობი და ამ წრფელი, ძართალი, დიდებული „თაბაშისთვის“ სიყვარული მიაგო...

ერთხელ ავღანეთის შაჰს, ნადირ-ხანს ეთამაშობდი. როლზე იმის შვილს ზაჰირ შაჰს უნდა დავემტკიცებინეთ. 65-67-შემსრულებელი დაიწუნა. ჩემში დაინახა რალაც... მიმილო. გადაძებვია მამას შეძახდა ბევრ რამეზე ვისაუბრეთ. ჩაძოვარდა სიტყვა ქართველ ერზე.

– ო. გურჯები მაგრები ხართ, მაგრამო... – ძერე რალაც სხვაზე გადაიტანა სიტყვა დამთავრდა მილება ტკბილეულით, შარბათით გაგვიმასპინძლდა ცხენი ძაჩუქა წამოსვლისას ვკითხე, – თქვენ ბრძანეთ, რომ გურჯები მაგრები ვართ, მაგრამ... რა იგულისხმეთ-შეთქი. თქვენცა გყავთ უფრო ძლიერიო, – მითხრა ვინ მეთქი, – თვითონ გურჯებიო. ქართველი ქართველს რომ დასჯის, ისე სხვა ვერავინო... აი, ეს არის უბედურება. ქართველებმა ღვთისმოსილი კაცი განდევნეთ საქართველოდან... ჩვენში „ვეფხისტყაოსანზე“, ვაჟაზე, ილიაზე, გაზრდილ ერში, რატომ იჭარბა უღირსობამ? ღირსება რწმენიდან მოდის... აუცილებელი არ არის მიტინგები ერმა უნდა შეიგნოს, რომ ქართველ კაცს უფლება არა აქვს, მშვირი იყოს. კახელს რომ იქამდე მიიყვან, ვახი აჩეხოს და კიტრი დათესოს, უნდა ატყდეს

ზარების რიკვა, ეკლესიაც ფიხზე უნდა დადგეს. ზემოდან მოძიწოდებენ – არ გირჩევენია, რომ ძლიდარი გყავდეს მეტი, ვიდრე შშიერიო... კი, როგორ არ ძირჩევენია, მაგრამ ღირსეულად ნაშოვნი ფულით ძლიდარი ძირჩევენია და არა ჩემს ჯიბეში ჩაყოფილი ხელით გაძლიდრებული.

1972 წელს წილად მხვდა ბედნიერება – „როსტომი და ზურაბი“ (და არა – „რუსტამი და სუპრაბი!) აფრიკის ოთხ ქვეყანაში გამართულ კინოფესტივალებზე წარმოდგინა. დელეგაციაში ესტონელი მსახიობი, ივე კივი და მე ვიყავით. სოძალის დედაქალაქში, მოგადიში დიდი პალატის ცენტრითა და სიყვარულით შეგვხვდნენ. საღამოს პრესკონფერენცია მოგვიწყვეს. ჟურნალისტებს ეველაფერი აინტერესებდათ – რატომ არ ვმონაწილეობდით უცხოურ ფილმში, რატომ არ იყო ჩვენს ფილმებში სექსი. იყვნენ თუ არა საბჭოთა კავშირში მილიონერები და სხვა. მართალია, მაშინ იგრეთ წოდებული „უძრავობის“ ხანა იყო, მაგრამ მაინც შევეცადე გულწრფელად შეპასუხა არცთუ სასიამოვნო კითხვებზე.

აფრიკაში კი, ნაირობში, შევხვდი გაეროს წარმომადგენელს კენიაში ექიმ ომარ ფერატეს. არასდროს დამავიწყდება ამ კეთილშობილი ადამიანის სიტბო...

გადავუფრინეთ კილიძანჯაროს, ულამაზეს მწვერვალს, სიწმინდის, მონანიების განსახიერებას.

... და რ-ე-სალაშში წარმატებით ჩატარდა ფესტივალი.

კამპალაში შევხვდი კენიაში გადმოსვეწილ პოლონელ გრაფს. 81 წლის გრაფი უგანდაში მახრჩობელა გვიღებდა და ვიფხვებზე სანადიროდ იყო ჩასული.

რომ შეიტყო, ქართველი ვიყავი, ძითხრა – ერთი ძეგობარი მყავდა ქართველი, გენერალი ყაზბეგო. გამახსენდა, ერთხელ, მხატვარმა ნიკა ყაზბეგმა მიაძბო, მამაჩემი პოლონეთში ცხოვრობდაო.

იემენის დედაქალაქ სადეიდაში, პრესკონფერენციაზე შევიტყვევით, რომ ქვეყნის ჩრდილოეთში, სადაც მთორე დღეს უნდა გაუმჯობესებულიყო, გლეხები აჯანყებულებიყვნენ. ღამის განთიადამდე ვიბრუნედი თავს. მშვიდობით როგორ მიგველწია ჩრდილო იემენამდე.

და მერე ასე მოვიქცეთ, მანქანის საქარე მინაზე მივაძაგრეთ ჩემი დიდი სურათი შაჰ-ჰავესის როლში, მე – მდიდრული სამეფო სამოსით მორთული ჩემი „ამადის“ თანხლებით ჩავუყვებო მანქანაში და გავუმჯობესეთ ქალაქ სანისკენ.

დიღის შვიდი საათი იქნებოდა, როცა იარაღმომარჯვებულმა აჯანყებულებმა გადაგვიღობეს გზა მე ხელაბყრობილი ალაჰს ვევედრებოდი და „ნაკლებ“ ყურადღებას ვაქცევდი იმას, რაც იქ ხდებოდა. თარჯიმანი მივიდა მეთაურთან და განუცხადა – ჩვენი სტუმარი დოცულობს და ხელს ნუ შეუშლით.

მართლმორწმუნებმა ბოდიში მოიხადეს და გაგვიშვეს. მშვიდობით ჩავალწიეთ სანიში.

ფესტივალის განსნა დაემთხვა ჩემი დაბადების დღეს (17 დეკემბერს). ჩვენმა ელჩმა, ალექსანდრე ხაზანოვმა, ქართულად მოძილოცა და მითხრა, თეირანის კონფერენციაზე სტალინის თარჯიმანი გიყავით.

ფესტივალმა ბრწყინვალედ ჩაიარა.

– მე გმარ მსახიობად ჩამოყვალბდი და ამიტომ უარყოფით როლებზე უარს ვამბობ. მსახიობი ყველანაირ როლს უნდა ასრულებდეს. მაგრამ ჩემს შემთხვევაში, ასე არ გახლავთ. არავითარი დეპლიორი არ მყოლია.

– მითამაშია კლავდია კარდინალესთან, ორნელა მუტთან, მაგრამ ქართველი ქალისთანა დიდებული მსახიობი ქვეყნიერებაზე არ მეგულება.

2002 წლის 24 მაისს თბილისის სახელმწიფო ფილარმონიის დიდ საკონცერტო დარბანში გაიმართა ბენიფისი ოთარ

კობერიძისა, რომლის სახელთან მჭიდროდაა დაკავშირებული კინოს განვითარება მისი ეკრანზე განხორციელებული სახეების მაგალითზე 1941 წლიდან არაერთი თაობა აღიზარდა.

მისმა დაუვიწყარმა გმირებმა მაყურებლის მოწონება და აღიარება დაიმსახურა! მათი ხსოვნა დღემდე არ გახუნებულა, იგი ღრმად აღბეჭდილია იმათ ძეხსიერებაში, ვისაც ერთხელ მაინც მოუკრავს თვალი მისთვის კინოში მან წარუძღვლილი კვალი დატოვა.

მაღლიერ მაყურებელს კარგად ახსოვს მისი როლები საბჭოთა კავშირ-ბულგარეთისა და საბჭოთა კავშირ-იტალიის ერთობლივ ფილმებში, მისი ნაძუძვერები, როგორც რეჟისორისა, შვიდ მხატვრულ ფილმში.

ეველაფერი ეს იმ საღამოს გაიხსენეს თბილისის სახელმწიფო ფილარმონიაში შეკრებილებმა დაშსწრეთ შორის იყვნენ კოლეგები, მეგობრები, მისი ხელოვნების თაყვანისმცემლები, რომლებსაც ბევრი აქვთ მოსაგონებელიცა და სათქმელიც.

ლეილა აბაშიძე, მსახიობი: — ოთარ კობერიძესთან ბევრი რამ მაკავშირებს. ლამაზი შემოქმედებითი გზა განვლო. შეიძლება უსასრულოდ ისაუბრო მის ტალანტზე. მაგრამ, ვფიქრობ, ამის შესახებ მის ძიერ ბრწყინვალედ განსახიერებულ გმირთა სახეები უკეთ შეტყვევებენ! ძალზე სამწუხაროა, რომ ასეთი დიდი მასშტაბის მსახიობს დღეს საერთოდ არ იღებენ კინოში. ჩვენ იგი მხოლოდ სიტყვებით კი არა, საქმით უნდა დავაფასოთ, რადგან მსახიობისათვის კინოს ძილმა დარჩენა დიდი ტრაგედიაა, მით უმეტეს, როცა ვერ კიდევ გრძნობს ძალასა და პოტენციალს.

თემურ წიკლაური, მოძღვრალი: — მე, ისევე როგორც ჩემი თაობის წარმომადგენლები, ოთარ კობერიძის გმირების მაგალითზე აღვიზარდე, ვბაძავდი მათ, ალტაცებული ვიყავით მათი ხასიათის სიმტკიცითა და მრავალფეროვნებით. ისინი განსხვავდებოდნენ ერთმანეთისაგან. რაბღუნჯერძე მინახავს ერთი

და იგივე ფილმი, თითქმის ეძებებრები ეძებოდეს. არ შევცდები, თუ მას „კინოს კლდეს“ ვუწოდებ. ვეთაყვანები მის ნიჭს.

დღოდ ჭიჭინაძე, მსახიობი: – ჩემთვის იგი ისევე ბაში-აჩუკია, ახალგაზრდა, ძლიერი, ღამაში, რომელსაც ძალუძს თავგანწირვა ადამიანებისათვის, მარადიული სიკეთის თესვა. იგი ყოველთვის იყო და დარჩება ბრწყინვალე ადამიანად, მგობრად, პარტნიორად. თუქცა, უკანასკნელ ხანს ერთმანეთს იშვიათად ვხვდებით, რადგანაც სხვადასხვა ქალაქში ვცხოვრობთ, ჩემი წარმოდგენით იგი დღესაც მაინც გვერდით მიდგას.

... სცენაზე ერთმანეთს ძიეოლებით ცოცხლებიან სახეები.

სცენის მთავარი მორთულობა კინოკადრების ანალოგია იყო და წაიდა კადრები – საგანგებოდ გაკეთებულ კინოკრანზე „ბაში აჩუკის“ კადრები გაძოხნდა დიდ და პატარა ეკრანებზე ოთარ კობერიძის მიერ განსახიერებული ლეგენდარული გმირები ჩანდა.

უეცრად გაჩერდა კინო და რეალობა აისახა ეკრანზე. თმაში ჭაღარაშპირული ძამაკაცი ყვებოდა ერთი ჭაბუკის ისტორიას... მას 14 წლის ასაკში გარდაეცვალა დედა ის დეიდამ გაზარდა, რომელიც არ გათხოვდა და მას მიუძღვნა თავი მერე ამ ვაჟმა პირველი როლი შეასრულა „პატარა კანში“, მერე კლასის მოსწავლე მიიღეს კინოფაკულტეტის პირველ კურსზე, რის შემდეგაც მას ასაკი მოემატა და ჯარში წაიდა უკრაინის ფრონტზე.

მას მერე უაშრავი გამარჯვება მოიპოვა და დიდი ჯილდოებიც მიიღო. მერე ის თავის სამშობლოში – საქართველოში დაბრუნდა. ვინ იყო ეს ვაჟი? – „მამლუქი“, – პასუხობდა დარბაზი.

ეს სწორედ ოთარ კობერიძე იყო. ის თავისივე ცხოვრების ისტორიას ყვებოდა. მისი განუმეორებელი ხმით და შეკრებილთ მათთვის აგრერიგად საყვარელ ფილმებს აგონებდა.

განსაკუთრებული გრძნობით იხსენებდა ბატონი ოთარი ყველაფერს, რაც დაკავშირებული იყო მისი საყვარელი ადამიანის, ბრწყინვალე მსახიობის, ფილმებში პარტნიორისა და ცხოვრებაში მეუღლის – ლია ელიავას სახელთან. იგი ამაღლეგვებლად ჰყვებოდა ქალბატონ ლიასთან პირველი შეხვედრის ამბებს, როცა მას შეუყვარდა იგი და შემდეგ ცოლადაც შეირთო. ფიქრობს, რომ მისი ოცნების ასრულება ბედის საჩუქარი იყო. დიას, ბატონი ოთარი უდიდეს ბედნიერებად თვლის ლია ელიავასთან ერთად განვლილ ცხოვრების გზას. ბედს ყველაფერში ეძაღლიერება, იძისთვისაც კი, რომ უსაქმოდაა დარჩენილი.

– ეკრანზე გამოჩნდა ახალგაზრდა და მომხიბვლელი ლია ელიავა.

მერაბ სეფაშვილმა „ნისლისფერი განშორება“ იძღერა. მას მწვანე შუქის პარმონია და ოთარ კობერიძისა და ლია ელიავას ახალგაზრდობის კადრები გახდევდა ფონად. ამის შემდეგ თქმურ თათარაშვილმა „მუხამაზი“ შეასრულა. მას შავ ტანსაცმელში გამოწყობილი კინტოები უკეთებდნენ აკომპანიმენტს, რომელთაც სელში ანთებული ფიალები ეჭირათ. მოცეკვავეებს ანთებული ფიალითვე შეუერთა ოთარ კობერიძე. იგი ტიროდა..

ოთარ კობერიძის წარმატებებში უდიდესი ღვაწლი მიუძღვის მის მეუღლეს ბრწყინვალე ქალბატონს ლია ელიავას, იმ დიდ სიყვარულს, რომელიც მათ აკავშირებდათ.

ლია ელიავა დიდი კულტურისა და ტრადიციების მქონე ოჯახში დაიბადა. მშობლები 1937 წლის რეპრესიების მსხვერპლი გახდნენ. მიუხედავად ასეთი მძიმე ხვედრისა, ის არავის მიმართ გაბოროტებულია, პირიქით ყველგან შუღამ სიყვარულსა და სიკეთეს თესავდა.

გაიზარდა სოლოლაკში, ბებიასთან და ბაბუასთან. სწავლობდა თბილისის თეატრალურ ინსტიტუტში, შემდეგ

სწავლა განაგრძო მოსკოვის ლუნაჩარსკის სახელობის თეატრალურ ინსტიტუტში, რომელიც წარმატებით დაამთავრა. მისი წარმატება ეკრანზე თავდადებული შრომისა და იმ დიდი სიყვარულის შედეგი იყო, რომელიც მას და ოთარს აკავშირებდა.

ღია ელიაჟა დიდი ხელოვანი იყო. მან ეკრანზე ქართველი ქალის სრულიად განსხვავებული, განუქორებელი სახე შექმნა. სამწუხაროა რომ ეს ბრწყინვალე ქალბატონი ადრე წავიდა ამ ქვეყნიდან. ბატონი ოთარი იგონებს:

ღია ამ ქვეყნიდან ძალიან გულნატკენი წავიდა. ჯერ თეატრიდან გამოგვიშვეს. კინოსასწავლელთა თეატრის დაარსების პირველი დღიდან იქ ვიყავით, მაგრამ მოვიდა ახალი თაობა და ძალიან ძეგრადა მოგვიქცნენ. ერთ წუთში გადაწყდა ჩვენი ბედი. არავინ დაფიქრდა, რომ ამ გადაწყვეტილების უკან ცოცხალი ადამიანები იყვნენ. მათ არ იფიქრეს საკუთარ თავზე, რომ ერთ მშვენიერ დღეს მათაც ასე გაუსწორდებიან. ბატონმა მხიელი თუშანიშვილმა მხარი დაუჭირა ახალგაზრდებს და ქუჩაში აღმოჩნდით. სამწუხაროდ, არც ბატონმა რეზო ჩხეიძემ იღონა რამე, არც კინოში დაუკლიათ ლიასთვის გულისტკენა. არაერთ როლზე ბოლო წუთში უთხრეს უარი.

90-იან წლებების დასაწყისში ჩვენ ეროვნულ მოძრაობაში ჩავერთეთ, მაგრამ ქუჩაში არ გამოვსულვართ ყვირილითა და ტრანსფარანტებით, ჩვენ უბრალოდ ვიზიარებდით ეროვნული მოძრაობის პოზიციის, იდეას. ამის გამო ლიას ბევრმა ზურგი შეაქცია და გული ატკინა. დღეს სინანული უკვე გვიანია...

ღია ჩემი სიყვარული და ტკივილია იგი კეთილშობილი, უღამაზესი ქალბატონი იყო, რომელსაც დღესაც ვესაუბრები. ჩვენი კავშირი არ დარღვეულა, რაც დაძრწა სათქმელი, იმ ქვეყნად ვეღვი, მტანჯავს, რომ არ მითქვამს მისთვის ბევრი რამ, რასაც დღემდე ვნანობ...

– ღიას გარდაცვალების შემდეგ უფალთან საუბარი ვისწავლე. ღმერთმა მაპატიოს, თუ რაშეში ვცდები... ეტყობა, ისე ვსაუბრობ, რომ მოდის შთაგონება, მის ძალას ვგრძნობ და უშიშარი ვხდები.

თბილისში, შინ ყველაფერი ღიას ძაგონებს და ვერ ვწყნარდები. ბათუმში რომ ჩამოვედი, ბევრი კეთილი ადამიანი დამხვდა და, რაც მთავარია ჩემმა ახალმა მეგობრებმა აქ დაარსეს აჭარის ხელოვნათა კავშირი. საერთაშორისო ორგანიზაცია „ხელოვნათა ლიგა XXI“, სადაც გაერთიანდნენ მსახიობები, რეჟისორები, მხატვრები, მწერლები და ყველა ერთად ვცდილობთ ჩვენი პატარა წვლილი შევიტანოთ ქართული კულტურის განვითარებაში.

ბათუმში ცოტა დავწყნარდი, ლექსების წერაც კი დავიწყე. პიესაც დავწერე, ლიბრეტო საბალეტო სტუდიისათვის. აი ასე ვიხრდები...

ოთარ კობერიძე სათავეში ედგა ბათუმში მის მიერ დაარსებულ ხელოვნების მუშაკთა ლიგას, რომლის წევრებსაც არაერთი კარგი ღონისძიება მოაწვევს. ლიგამ გააერთიანა დაინტერესებული ადამიანები, ნამდვილი ოპტიმისტები. რომლებიც დროსა და ჟურგვას არ იშურებენ, და სიმბოლური ხელფასის გარეშეც, აკეთებდნენ თავიანთ საქმეს – იღებდნენ ფილმებს, აწყობდნენ მოუკონცერტებს. გამოფენებს, წარმოდგენებს, სხვადასხვა შეხვედრებს დიდი ლაღო გუდიაშვილის სახელობის მხატვრის სახლში, რომლის ადმინისტრაციაც ლიგას სტუმართმოყვრულად უთმობდა დარბაზს. აქვე ბუმბობდა ოთარ კობერიძის დაარსებული ე.წ. „ჩვენი თეატრიც“, რომელიც ჩართული იყო ინტერნეტში და კავშირი ჰქონდათ 40 სახელმწიფოსთან. იდგმებოდა პუბლიცისტური ხასიათის სპექტაკლები. აქვე ჩამოყალიბდა აჭარის აკადემია, რომელსაც ევალებოდა კინოფესტივალების მოწყობა და საზღვარგარეთიდან

კინოვადგენების მოწვევა ჩაფიქრებული პქონდათ დეტაქტიური ფილმების პატარ-პატარა სერიალების გადაღება ასევე აპირებდნენ მაღალიმთიან აჭარის რაიონებში მცხოვრებ ხანდაზმულ ადამიანებთან საუბრებს სერიალების შექმნას და კიდევ საბავშვო გადაცემათა პროგრამის დაარსებას. ბევრი რამ საინტერესო იყო ჩაფიქრებული, როგორც თვითონ ამბობდა – ვნახოთ, უფალი თუ მოძვედრს ყოველივე ამის ძალას და საშუალებასო...

ორგანიზაციურილი საქმეებით გართულ ოთხარ კობერძეს შემოქმედებითი მოღვაწეობაც არ ავიწყებოდა ბათუმის ილია ჭავჭავაძის სახელობის სახელმწიფო დრამატურული თეატრის დასი მუშაობდა რა სპექტაკლზე „ძთვარის მოტაცება“, იგი ამ წარმოდგენაში ერთ-ერთი მთავარი როლის შემსრულებლად იყო მსწვეული ეს სასაიმიო სიურპრამი იქნებოდა იმ მრავალრიცხოვანი მაცურებლდათვის, რომელსაც აგრყროვად ენატრებოდა ამ შესანიშნავ მსახიობთან შეხვედრა... თუმცა მალე ხელოვანთა ღიგამ ფუნქციონირება შეწყვიტა

და ბილოს ზურაბ გორგილაძის ჰანგებზე ოთხარის მიერ დაწყრილი ლექსით და მისი სიტყვებით მინდა დავახრულო თხრობა:

მართლაც კარვა დიდი გზა მაქვს განვლილი, უკრაინიდან დაწყებული ფესით მაქვს მოვლილი მთელი ევროპა ქალაქ ვენამდე.

წარმოიდგინგეთ, თვალებმა რამდენი სამინულება ნახეს, ყურებმა რამდენი გოდება და რამდენი ზარ-ზეიმი მოისმინეს, ომიდან დაბრუნებული ლოგინში ვერ ეწვებოდი, ბებია იატაკზე მიშლიდა ლოგინს, ომგამოვლილი ვაყვაცი მზად უნდა იყოს სამშობლოს შესწიროს ოაგი.

იმედი მაქვს ახალგაზრდობისა, მათი საღი აზროვნებისა, მინდა, ისინი ერთმანეთს გჯრდში ამოუდგნენ, ერთ მუჭად შეიკრან, გაერთიანდნენ და ნათელი გზაც გამოჩნდება

დღეს ბავშვები ამერიკულ ბაღებსა და კოლეჯებში მიყვით, განა ეს არ არის სერიოზული შეცდომა?

– ჩვენში ზნე-ტრადიცია დაეცა, ქრთამმა, ტყუილმა და ფარისევლობამ იმარჯვა, სიტყვამ ფასი დაკარგა

„ახლაც არ ვიცი, ვარ თუ არა მსახიობი, თუმცა ჩემი საქმე გაგიფებით მიყვარს და მთელი ცხოვრება მას მივუძღვენი“.

ასაკოვანი ვიყავი როცა საკუთარ თავზე მუშაობა დავიწყე, ახლაც ხანდახან ვაყენებ საკუთარ თავს კუთხეში და მას ველაპარაკები, არ ვპატიობ არაფერს. ერთხელ სერგო ჭყელიძემ მითხრა: „შენი გმირი კუთხეში დააყენე და ელაპარაკე“. მე ახალგაზრდა ვიყავი და ეს მაშინ ვერ გავიგე. ხაბრძენე არას გამოცდილება.

მე ვარ მორწმუნე და მჯერა სიკეთისა. ფარისეველს ტყუილისაგან ტუჩები ეღრცეება. საშინელებაა დღეს კეთილშობილი ადამიანისათვის არსებობა! თავს ვიკავებ! მაგრამ უთავბოლობას, უნიათობას, საშინელებას საზღვარი არ აქვს.

ამას წინათ „პირიმბუსთან“ გამოვიარე. ვხედავ, ფანდურზე უკრავს ბრმა ქალი, გვერდით არაჩვეულებრივი გოგონა უდგას. გული ჩამწყდა, რომ გასაკვირი არა მქონდა რა... ცოტათი რომ გამოვცდი, გამახსენდა, ჯიბეში 50 თეთრი მელა სიგარეტისათვის. ეს ფული უდა დაწვება და ბავშვს არ მიეცე-მეთქი? მივბრუნდი და ჩავუღე სელში.

ერთხელ მთელი ღამე არ შეძინა ერთმა ქალბატონმა მითხრა, პომოსეკისუალიონისა ასლა მოდაშო; კინაღამ გავეციედი, კაცობას რა მოდაობა უნდა? კაცი კაცია და მორჩა.

დავით აღმაშენებელმა სულ 15 კანონი მიიღო... და ქვეყანა ააგვაგა პარლამენტში ასობით კანონს იღებენ და არც ერთი არ მუშაობს რა კნათ? ხალხი ყვირის: მშაო! მშობელი ყვირის: შვილი მომიკლესო! ესენი პარლამენტში ერთმანეთს სახეში ბორჯომს ასხამენ და თავპირს ამტვრივენ. განწმენდა სჭირდება

ერსაც და ბერსაც. როგორ ამოვაჯიხთ ნაპრაღი, როგორ ვაპატრონოთ ერთმანეთს? უნდა შევსთხოვოთ უფალს. შოგვეცეს ძალა მოთმინებისა და პატივისა სხვანაირად ქვეყნას არაფერი ეძველება „უნიათონი“, არ ფიქრობენ, რომ გაივლის ყამი და შეიძლება მათი გვარებიც ისე მოიხსენიონ, როგორც ძოღალატეებისა.

ქართველი მამაკაცი უნდა იყოს ზნეჩვეულებით სავსე, მართლმადიდებელი, განსწავლული, ზრდილი, გონიერი. ასევე კარგი მამა, მეუღლე და მეცხარე. არ უნდა უღადატის მეცხარესა და სამშობლოს!

როგორც ბატონი ზურაბი ბრძანებდა:

ჰიდა ნანა კიდეც ნანა
ძუძუი გაქვს თაფლისთანა,
რამდენი ყმა გამოჰკვებე
ყველა არის შენისთანა.
სამშობლოსთვის გულდამწკარნი
შენმა ნანამ განაბანა.
ანა-ბანა შენ გვასწავლე
ხატზეც ღოცვა შენისთანა
ივალდახუჭულს რომ მიმღერდა
სიყვარულის დარის – დარად
სიზმრის მღერა ვნებიერობდი
შენ არ იყავ მოთხარ განა?
ახლაც მესმის ხანში შესულის
შენი ტკბილი წმინდა ნანა,
თან წავიღებ არ დავტოვებ
ჩემი დიდი ნენეს ნანას.

ოთარ კობერიძე

23. 10. 2003 წ.

ლია ელიავა

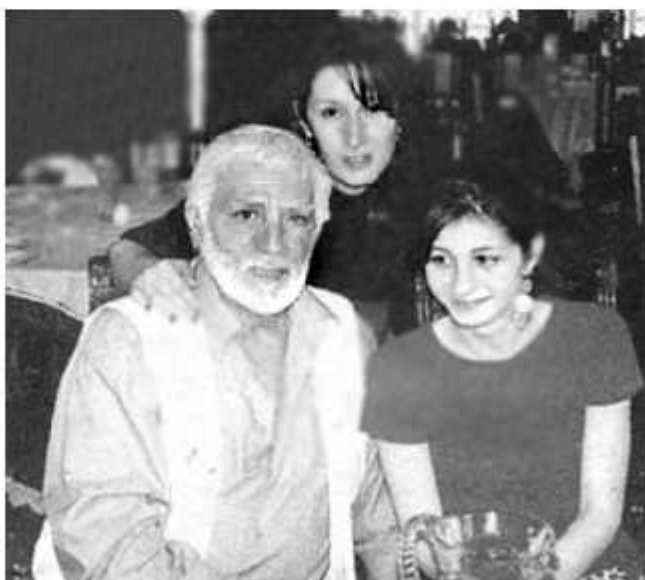
ოთარ კობერიძე

ლია ელიავასა და ოთარ კობერიძეს საზელუბო
ეროზიანეთისგან განუყოფელია

თორ კობეჯიძე

თორ კობეჯიძე შვილიან ნახსთან და შვილმშვილთან ერთად

ვლადიმერ ვასოცკი და ოთარ კობერიძე კადრი ფილმიდან
"713 ითხოვს დაჯღღმას"

ვარ!
Мочкаш, как
ты меня был
в "713" Больше
никому этого не
эволю, но с тобой
встретился ты даже
так. Обнимаю!
Владимир Васильевич

ვლადიმერ ვასოცკის
წერილი

ლოთარ კობერიძე,
კადრები ფილმიდან
"ბაში-აჩუკა"

კლავდია კარდინალე

ლორნელა მურტი

მარინა ჰოლბერცევა

ბრიჯიდ ბარლო

ოთარ კობერიძე,
კადრი ფილმიდან
„დღეს ასალი
ატრაქციონია“

ოთარ კობერიძე, კადრი ფილმიდან „შეწყვეტილი სიმღერა“

მარჯვენდან: ოთარ კობერიძე, ოჩეგოზ (კეცხლამჭვილი, შამა-
ამირანო (ამირანამჭვილი) და 'ხურაბ ცინცკელიძე

მარჯვენდან: ოთარ კობერიძე, ოჩეგოზ (კეცხლამჭვილი,
სუგზარ ერგემლიძე და სუგზარ ლლორთქიფანიძე

ლას ელსაგა და ოთარ კობურიაძე, კაღრა ფელმოდან
"მამლექი"

ლას ელსაგა, კაღრა ფელმოდან "მამლექი"

თეიმურაზ კობახიძე

დავით (დოდო) აღმაშენებელი

ვან-კარელი ვახანი

მანუა აფხაზი

ოთარ კობერიძე, კადრი ფილმიდან „თქმულება რუსთაძეზე“

ოთარ კობერიძე, კადრი ფილმიდან „დათა თეთაძისა“

ოთარ კობერიძე კადრი ფილმიდან „ცეცხლოვანი გზები“

ოთარ კობერიძე კადრი ფილმიდან „ელოდეთ მოკავშირეს“

ოთარ კობერიძე კადრი ფილმიდან
"შეკარდენის კვალად"

ოთარ კობერიძე კადრი ფილმიდან
"ალაღინის ჯადოსნური ლაშქარი"

რედაქტორი – რეზო მხატვარი
კორექტორი – ნანა დიასამიძე
ოპერატორი – მანანა ჩავლეშვილი

ტირაჟი 100 ცალი

